

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Primární logopedická prevence v mateřské škole z pohledu rodičů

Vypracoval: Eva Žatková
Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2016

Anotace

Cílem bakalářské práce je zjistit informovanost rodičů o primární logopedické prevenci v mateřské škole. Teoretická část seznamuje s pojmem logopedie, logopedická péče a logopedická prevence. Dále přibližuje způsob získání odborné kvalifikace pro logopedického asistenta ve školství a rozebírá složky primární logopedické prevence. Praktická část seznamuje s výsledky dotazníkového šetření a posuzuje informovanost a názory rodičů v oblasti logopedické preventivní činnosti v mateřské škole. Následně jsou navrženy aktivity pro rodinnou logopedickou prevenci.

Klíčová slova:

Logopedie, logopedická péče, logopedický asistent, logopedická prevence, mateřská škola

Abstract

The aim of bachelor thesis is to find out the parent awareness about primary prevention in kindergarten in an area of speech therapy. Theoretical part introduces the concept of speech therapy, speech therapy and speech therapy prevention. It also explains a method of obtaining professional qualifications for logopedical assistant in education and discusses the primary constituents of speech therapy prevention. Practical part introduces results of questionnaire survey and assesses parents awareness and opinions in an area of the speech preventive activities in kindergarten. Then activities for family speech therapy prevention are suggested.

Keywords:

Speech therapy, speech therapy, speech therapy assistant, speech therapy prevention, kindergarten

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 18. března 2016

.....
Eva Žatková

Poděkování

Mé poděkování patří PaedDr. Aleně Váchové za vedení při psaní bakalářské práce, za její cenné odborné rady a trpělivost. Děkuji za čas, který věnovala konzultacím této práce.

Obsah

Úvod.....	7
1 Pojetí logopedie a logopedické péče.....	8
1.1 Logopedická péče – resort zdravotnictví.....	9
1.2 Logopedická péče – resort školství.....	10
1.3 Logopedická péče – resort práce a sociálních věcí.....	10
2 Logopedická prevence.....	11
2.1 Vymezení logopedické prevence.....	11
2.2 Primární logopedická prevence v resortu školství.....	12
2.2.1 Rozvojový program „Podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání 2016“.....	13
2.2.2 Kurz „Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství“.....	13
2.3 Kompetence logopedického asistenta.....	14
3 Složky logopedické prevence v MŠ a jejich uplatnění.....	16
3.1 Rozvoj motoriky.....	17
3.1.1 Motorika ruky.....	18
3.1.2 Motorika mluvidel.....	18
3.1.3 Motorika očních pohybů.....	18
3.1.4 Grafomotorika a kresba.....	19
3.2 Smyslové vnímání.....	19
3.2.1 Sluch.....	19
3.2.2 Zrak.....	20
3.2.3 Hmat.....	21
3.2.4 Chuť a čich.....	22
3.3 Porozumění řeči a slovní zásoba.....	22
3.3.1 Rozumění řeči.....	22
3.3.2 Slovní zásoba.....	23
3.4 Koordinace činností.....	24
3.4.1 Oko a ruka.....	24
3.4.2 Ruce a mluvidla.....	25
3.5 Serialita.....	25
3.6 Intermodalita.....	26

3.7 Hlas a hospodaření s dechem.....	26
3.7.1 Hlasová cvičení	27
3.7.2 Dechová cvičení.....	27
4 Cíl práce a výzkumné otázky	28
5 Metody výzkumu	29
5.1 Kvantitativní výzkum	29
5.1.1 Dotazník.....	29
5.2 Výzkumný soubor	30
6 Výsledky výzkumného šetření.....	31
7 Závěry z výzkumného šetření.....	47
7.1 Návrh řešení	48
Závěr	49
Seznam literatury	50
Seznam příloh.....	54
PŘÍLOHA 1.....	55
PŘÍLOHA 2.....	64
PŘÍLOHA 3.....	66
PŘÍLOHA 4.....	71
PŘÍLOHA 5.....	75

ÚVOD

V posledních letech média v době zápisů do 1. tříd nebo začátkem školního roku upozorňují na snižující se úroveň řečových schopností u dětí předškolního věku. Zápisy dětí do prvních tříd také ukazují na oslabení v oblasti komunikačních schopností i jemné motoriky. Důvodem pro odklad školní docházky dětí je mimo jiné i vadná výslovnost, oslabené zrakové nebo sluchové vnímání.

Dnes si rodiče pravděpodobně neuvědomují, že rituály čtení pohádek našimi babičkami a prababičkami byly tak významné, a upouští od nich nebo je nahrazují televizí. Stejně tak vyprávění pohádek a opakování říkadel, básniček má v rodinách klesající tendenci. S moderní dobou rodiče kladou zvýšené nároky na pedagoga a vlastní dítě připravují na mediální svět. Někteří rodiče se dnes snaží zbavit odpovědnosti za tuto oblast a kladou v této rovině na mateřskou školu velké nároky. Zároveň je vhodné si uvědomit, že děti tráví v mateřských školách podstatnou část dne a pedagog se snaží rozvíjet osobnost dítěte komplexně. „Viditelnou a slyšitelnou logopedickou osvětou“ v podobě podávání informací o logopedické prevenci v mateřské škole získají rodiče možnost třídít své priority a zaujmout nové postoje k podpoře rozvoje svých dětí.

Trend růstu řečových obtíží dětí mne motivoval k absolvování kurzu pro logopedické asistentky i napsání bakalářské práce na téma Primární logopedická prevence v mateřské škole z pohledu rodičů. Rodina ve spolupráci s mateřskou školou má velkou příležitost prohlubovat dovednosti dětí a zároveň se vzájemně informovat o možnostech a metodách, které dítěti prospívají.

Proto by mateřská škola měla vědět, jaké způsoby informování vyhovují rodičům, jaká mají očekávání a proces propojit tak, aby se obě strany vzájemně komunikačně obohatily.

TEORETICKÁ ČÁST

1 POJETÍ LOGOPEDIE A LOGOPEDICKÉ PÉČE

Lidská řeč slouží k mezilidské komunikaci – k dorozumění člověka s člověkem a je nejdokonalším dorozumivacím prostředkem. Je odrazem myšlení člověka a zároveň jeho myšlení podněcuje (Sovák, 1984). Dolejší (2003, s. 10) podobně uvádí: „*Bez řeči by nebylo myšlení. Bez myšlení by nebylo ani člověka.*“ Ve společnosti má řeč mimořádné postavení, protože umožňuje slovní vyjadřování myšlenek, psychického stavu, projevu vůle, touhy, přání i citů. Díky řeči je možné předávat dál zkušenosti a paměti.

Jedním ze základních předpokladů úspěšného začleňování lidského jedince do společnosti je i schopnost komunikace. Komunikací rozumíme výměnu informací a účelem vzájemné komunikace je dorozumění. Pro lidský druh nejvyšší formou dorozumívání se je verbální (slovní) a nonverbální (neslovní) komunikace. Obě formy se prolínají. Díky této souhře získává projev na přirozenosti.

Pro vývoj dítěte i jeho řeči jsou důležitá zejména **tři prostředí**. Těmi jsou **rodina, škola včetně mateřské školy a mimoškolní prostředí**. Různorodé prostředí však ovlivňuje způsob výchovy i podnětnost. Ani děti ve stejném prostředí nepřijímají tytéž činitele stejně. Děti si volí z různých podnětů dle libosti, oblíbenosti a také podle osob, se kterými se stýkají. Dítě bez řečových podnětů by nemluvalo. Děti, které vyrůstají v nepodnětném prostředí, kde neprobíhá dostatečná komunikace, se opoždují ve vývoji řeči, myšlení i jiných funkcí.

Správný vývoj dítěte se usměrňuje výchovou. Podle Průchy (1995, s. 257) označuje pojem výchova „*proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.*“ **Výchovu k řeči**, v nejširším smyslu, **nazýváme logopedie** (Sovák, 1984). Výchova v logopedii znamená působení na vývoj řeči po stránce obsahové i po stránce zevní, tj. zvukové. Zároveň se předchází vzniku poruch řeči a vad (Sovák, 1984).

Logopedie se řadí mezi vědní obory, zařadit ji můžeme mezi speciálně pedagogické vědní disciplíny. Speciální pedagogika se věnuje výchově a vzdělávání jedinců s handicapem. V případě logopedie jde o vady a poruchy sdělování. Škodová, Jedlička (2003) připomínají základní termín moderní logopedie, kterým je **narušená komunikační schopnost**. Podle Lechty (2005) schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru. Obor logopedie tedy zkoumá narušení komunikační schopnosti jedince z hlediska etiologie, projevů, důsledků, možností diagnostiky, terapie, prevence i prognózy. Klenková (2006) doporučuje narušenou komunikační schopnost vnímat celkově a nezabývat se pouze foneticko-fonologickou stránkou řeči, neboť by se jednalo o zúžený pohled. Při narušené komunikační schopnosti sleduje i další jazykové roviny: lexikálně-sémantickou, morfologicko-syntaktickou a také pragmatickou.

Pro logopedickou péči platí propojenost a spolupráce mezi lékařskými a speciálně-pedagogickými obory. Z lékařských oborů se jedná o foniatrii, jejíž oblastí je hlas, řeč a sluch a léčení v této oblasti. Dalším spolupracujícím oborem je neurologie, která vede léčbu poruch řeči provázející onemocnění nervového systému. Pediatrie se zase zaměřuje na vývojové vady.

Logopedická péče je v České republice začleněna do **tří resortů**. Jedná se o resort **zdravotnictví** (klinická logopedie), **školství** (speciální školy, speciálně-pedagogická centra, případně pedagogicko-psychologické poradny) a **rezort sociální péče**.

1.1 Logopedická péče – resort zdravotnictví

V resortu zdravotnictví jde o klinické logopedy a logopedy, kteří vykovávají svou péči v logopedických ambulancích, poradnách a pracovištích – zejména na lůžkových odděleních foniatrických, pediatrických, psychiatrických, neurologických, rehabilitačních, dále v léčebnách pro dlouhodobě nemocné, ústavech sociální péče a lázních. Také mohou působit v denních stacionářích zřizovaných při zdravotnických zařízeních. V těchto zařízeních se diagnostikou, terapií a rehabilitací zabývají většinou

týmy zdravotnických pracovníků lékařských i nelékařských oborů (Škodová, Jedlička; 2003).

1.2 Logopedická péče – resort školství

Působení logopedů v resortu školství se řídí aktuálními legislativními normami, zejména školským zákonem a příslušnými vyhláškami, Metodickým doporučením č. j. 14 712/2009-61 k zabezpečení logopedické práce ve školství (Mičáková in Valenta a kol.; 2014).

Do resortu školství spadají pedagogicko-psychologické poradny, které zajišťují psychologickou a speciálně-pedagogickou diagnostiku. Rovněž speciálně-pedagogická centra (SPC) poskytují komplexně pojatou speciálně-výchovnou péči dětem a mládeži se speciálními vzdělávacími potřebami – zpravidla již od tří let až po ukončení přípravy na povolání.

Na zajištění logopedické péče se podílejí logopedi a logopedičtí asistenti. Jejich kvalifikaci a kompetence stanovují zákon a související metodická doporučení. Asistenti se věnují především **prevenci poruch řeči a učení**. Z hlediska zaměření bakalářské práce bude logopedické prevenci v resortu školství věnována samostatná kapitola, viz. 2.1.

1.3 Logopedická péče – resort práce a sociálních věcí

V resortu práce a sociálních věcí je logopedická intervence součástí komplexní rehabilitace klientů v domovech/centrech pro osoby se zdravotním postižením, zařízeních denního a týdenního typu pro osoby se zdravotním postižením, v domovech seniorů, v ústavech sociální péče pro děti a mládež. Logopedická péče v resortu práce a sociálních služeb není ve všech zařízeních běžným standardem. Logopedi, kteří se věnují logopedické intervenci, provádí nejen diagnostiku, ale i terapii. Jejich snahou je rozvíjet komunikační schopnosti postižených dětí a mladistvých podle jejich možností (Škodová, Jedlička; 2003).

Osvěta a prevence je nedílnou součástí práce pracovníků všech resortů.

2 LOGOPEDICKÁ PREVENCE

2.1 Vymezení logopedické prevence

Prevence obecně znamená předcházení negativním jevům. Vhodnou preventivní činností je včasná obrana, vhodná opatření učiněná dříve, než dojde k narušení vývoje určité funkce. Z hlediska **logopedické prevence** se jedná o souhrn opatření, která vedou k eliminaci rozvoje poruch v komunikačním procesu napříč celou populací.

Miloš Sovák (1984, s. 5) zdůrazňoval, že *"veškerá výchova má nejtrvalejší výsledky, začíná-li již od nejujtějšího věku dítěte"*. Péči o řeč spojuje s předškolní výchovou jako její nedílní součástí, protože *"právě v útlém věku je možno předcházet poruchám řeči dobrou výchovou řeči"*. Sovák (1987) považuje za základní úkol jazykové výchovy na mateřských školách rozvoj slovní zásoby a dodává *„výchovou řeči sledujeme rozvoj gramatické, syntaktické a stylistické složky řeči.“*

Prevence od nejujtějšího věku dítěte spočívá v nenásilném vedení komunikace, mluvní podnětnosti a mluvní aktivitě ve styku s okolím. U dětí se jedná především o komunikaci s nejbližšími dospělými a s vrstevníky (Sovák, 1984). Výchovu k řeči nelze oddělovat od výchovy citové, mravní, smyslové, rytmické, pohybové – je pouze jednou ze složek výchovy. Pavlová-Zahalková (1976) souhlasně vidí základní kámen pro každou prevenci ve výchově, ať už je to výchova citová, estetická, etická volní, tělesná, tak samozřejmě k řeči. Přirozeným způsobem výchovy k řeči jsou především dobrý mluvní vzor, kladné citové vazby a přiměřená míra podnětů.

Sovák (1978) dělí logopedickou prevenci na **prevenci výchovou a prevenci osvětou**. Osvětou v užším rozsahu považuje rozhovor s rodiči či s vychovateli, učiteli, v němž se probírají konkrétní výchovné situace i možnosti jejich řešení. V nejširším rozsahu se logopedická prevence osvětou uskutečňuje přednáškami, besedami, filmem, televizním pořadem.

Podle Klenkové (2006) logopedickou prevenci dělíme na **primární, sekundární i terciární**. **Primární prevence** zajišťuje osvětou a rozvoj všech jedinců tak, aby se přecházelo vzniku poruch řeči. Primární logopedické prevenci bude hlouběji věnována následující kapitola. V rámci **sekundární logopedické prevence** se orientujeme pouze

na rizikovou skupinu jedinců, kde je zvýšené riziko rozvoje poruch řeči. Specifickou skupinou mohou být předčasně narozené děti, děti z rodin s nějakou dědičnou zátěží, novorozenci s nízkou porodní hmotností, děti z okruhu rodin socio-kulturně znevýhodněných. **Terciární prevence** je zacílena již na jedince, u kterých se NKS projevila a snaží se předejít dalšímu negativnímu vývoji, resp. dalším negativním důsledkům narušené komunikační schopnosti. Ve skutečnosti by se ale už o prevenci nemělo hovořit. Snahou je, aby se postižení dále neprohlubovalo a nezhoršovalo. Škodová, Jedlička (2003) v terciární prevenci spatřují důležitost v předcházení psychosociálním důsledkům, jež může tato vada vyvolat druhotně.

2.2 Primární logopedická prevence v resortu školství

K zabezpečení logopedické péče ve školství existuje prováděcí předpis, jímž je Metodické doporučení č. j. 14 712/2009-61. *„Metodické doporučení se týká podmínek organizačního zabezpečení logopedické péče v resortu školství (dále jen „logopedická péče“), její koordinace, kvalifikačních předpokladů a rozsahu kompetencí pracovníků s pracovním označením „logoped“ a „logopedický asistent“, kteří ve školství logopedickou péčí o rozvoj komunikačních schopností a dovedností dětí, žáků a studentů (dále jen žáků) poskytují.“*

V širším měřítku logopedická péče **zahrnuje i prevenci vzniku poruch komunikace, čtenářských obtíží a věnuje pozornost oblasti péče o kulturu řečového projevu mladé generace** (Metodické doporučení č. j. 14 712/2009-61). Snahou je také předcházet čtenářským obtížím a pečovat o kulturu řečového projevu jedince. Logopedická prevence by měla být přirozenou součástí výchovného programu dítěte, a proto se na ní podílí v zásadě každý vychovatel – rodiče i učitelky v předškolním zařízení. Sovák klade důraz na logopedickou péči v předškolním věku. Cílem logopedické péče zůstává naučit dítě, aby přiměřeně podle věku srozumitelně a bez zábran komunikovalo a komunikací rozvíjet jeho společenské vztahy (Sovák, 1984). Logopedickou péčí v předškolním věku dle Sováka (1984) rozumíme speciálně pedagogickou činnost, zaměřenou na rozvíjení mezilidské komunikace, a to za okolností normálních i patologických. Za normálních podmínek jde o výchovu všech složek řeči.

U patologických jedinců jde o snahu za užití pedagogických prostředků doplnit, co schází nebo o uvedení nesprávně tvořeného na správnou míru.

V posledních letech se mateřské školy potýkají s nárůstem počtu dětí s vadami řeči. Jejich logopedické obtíže bývají příčinou odkladu školní docházky. V reakci na tento zvyšující se trend podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) logopedickou prevenci v mateřských školách dalším rozvojovým programem „Podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání v roce 2016“.

2.2.1 Rozvojový program „Podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání 2016“

V dnešní době je vyvíjen stále větší tlak na pedagogy mateřských škol ve vztahu k jejich vzdělání a odborným znalostem. Prostřednictvím výše uvedeného rozvojového programu mají zřizovatelé mateřských škol možnost zkvalitňovat předškolní vzdělávání. Jedná se o příležitost využít čerpání dotace k získání odborné způsobilosti vykonávat činnost logopedického asistenta pro zaměstnance – pedagogické pracovníky. Z veřejné podpory lze také zlepšovat pracovní prostředí pro zajištění logopedické prevence (např. nákupem pomůcek).

Vzdělávací programy jsou určeny pro pedagogy mateřských škol s pedagogickým vzděláním. Absolventi prostřednictvím kurzu docílí rozšíření kvalifikace pro práci s dětmi. V mateřské škole poté mohou působit jako logopedičtí asistenti. Metodické doporučení č. j. 14 712/2009-61 specifikuje způsob získání odborné způsobilosti k výkonu činnosti v bodě č. IV písm. c).

2.2.2 Kurz „Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství“

Kurz pro logopedické asistenty pro zajišťování primární logopedické prevence ve školství musí být akreditován MŠMT, aby umožnil získání odborné způsobilosti dle Čl. IV písmene c).

Obsahem kurzu bývá výklad o systému logopedické péče v České republice. Účastník bývá dále seznámen s vývojem řeči, anatomii mluvních orgánů, hlasovou hygienou a jejími zásadami. Velmi důležitou částí kurzu jsou základy charakteristiky narušené komunikační schopnosti, vady řeči, jejich členění a nejčastější logopedické diagnózy. Účastníci vhlíží do problematiky orientačního logopedického vyšetření. Mimo teoretických poznatků je vedena i praktická metodologie a to jak pro kolektivní činnosti, tak pro individuální. Kurz zahrnuje pedagogickou praxi – obvykle 20 hodin. Závěrem bývá hodnotící seminář s představením závěrečných prací a předání osvědčení. Podrobnější obsah kurzu obsahuje příloha č. 5.

2.3 Kompetence logopedického asistenta

Odborné předpoklady absolventa výše uvedeného kurzu jsou dány – dosažené vzděláním dle Metodického doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61, čl. IV, písmeno c).

Získáním odborné způsobilosti dle výše uvedeného je v kompetenci logopedického asistenta podpora přirozeného rozvoje komunikačních schopností a dovedností u dětí v předškolním věku a mladším školním věku. Rovněž je způsobilý ke spolupráci na preventivních opatřeních vzniku poruch řeči. Prevencí předchází u dětí vzniku čtenářských obtíží. Dále věnuje pozornost osvětové činnosti formou podání informací o dostupnosti logopedické péče a to zákonným zástupcům dětí, jež mají příznaky rizikového vývoje v řeči.

Mimo výše uvedené může logopedický asistent získat odborné předpoklady pro výkon činnosti dle Metodického doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61, čl. IV, písmeno a - b):

- *„absolvováním vysokoškolského bakalářského studijního programu v oblasti pedagogických věd zaměřeného na speciální pedagogiku, ukončeného závěrečnou zkouškou/státní zkouškou z logopedie, resp. surdopedie;*
- *vzděláním stanoveným pro učitele mateřské školy, základní školy, nebo střední školy, kteří nevykonávají přímou pedagogickou činnost ve třídě zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, případně vzděláním předepsaným pro vychovatele, kteří nevykonávají přímou výchovnou činnost v zařízeních zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně*

některých zákonů, v platném znění) doplněného absolvováním programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaného vysokou školou a zaměřeného na speciální pedagogiku – logopedii.“

Logopedický asistent s výše uvedeným vzděláním má širší kompetence než první zmíněný s kurzem „Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství“ akreditovaným MŠMT. U jedinců s prostou vadou výslovnosti může provádět i přímou logopedickou intervenci. Uplatňuje u svěřených žáků logopedem stanovené edukační, resp. reedukační postupy a cvičení. Dále vyhledává žáky s narušenou komunikační schopností (Metodického doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61, s. 3).

„Logopedický asistent pracuje pod metodickým vedením logopeda, zpravidla ze speciálně pedagogického centra (Metodického doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61, s. 2).“ Vzdělání a kompetence logopeda ve školství řeší Metodického doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61, čl. II - III.

Logopedický asistent spolupracuje na preventivních opatřeních, v rámci školních vzdělávacích programů podporuje oblasti „Jazyk a řeč“ a podílí se při tvorbě IVP (individuální vzdělávací plán) žáka s narušenou komunikační schopností.

Logopedická prevence se v mateřských školách realizuje skupinově, možnost je i individuálně. K realizaci prevence jsou potřeba i rodiče, právě rodina vnáší základ pro fyziologický vývoj řeči svých dětí. V rámci preventivního působení mateřských škol je důležitá logopedická depistáž.

3 SLOŽKY LOGOPEDICKÉ PREVENCE V MŠ A JEJICH UPLATNĚNÍ

Každá mateřská škola si vytváří svůj školní vzdělávací plán, který vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Ten přímo obsahuje dílčí vzdělávací cíle a to, co má pedagog u dítěte podporovat.

Pro rozvoj komunikačních kompetencí je zaměřená oblast „Dítě a jeho psychika“, zejména podoblast „Jazyk a řeč“ (RVP PV, s. 18 – 19). Komunikace se také přirozeně rozvíjí ve všech ostatních oblastech. Prvky logopedické prevence se tedy mohou objevovat ve všech činnostech v průběhu dne. V žádném případě se nesmí jednat o činnost nahodilou, neplánovanou a nepromyšlenou. Úroveň komunikační schopnosti souvisí s celkovým rozvojem osobnosti.

Bytešnicková (2012) vymezuje základní oblasti logopedické prevence, které by se měli podporovat. Těmi jsou: oblast sluchového vnímání a fonemické diferenciacce; oblast zrakového vnímání; oblast dechovou a fonační; oblast motoriky mluvních orgánů; oblast hrubé motoriky, jemné motoriky a grafomotoriky.

Vývoj řeči není samostatně se rozvíjející schopnost. Je ovlivňován vývojem motoriky, vnímáním, myšlením a také socializací dítěte. Pedagog tedy v rámci denní činnosti působí na rozvoj celé osobnosti. Jednotlivé složky prevence se vzájemně doplňují a tím působí na rozvoj oslabených funkcí, jejich zdokonalování oblasti působení. Cílíme na rozvoj motorických dovedností, smyslového vnímání, myšlení, komunikačních dovedností i na podporu koordinační složky. Kutálková (1996) kromě výše uvedeného zdůrazňuje ve svých deseti pravidlech pro co nejpřirozenější rozvoj a nejlepší úroveň řeči také dostatek přiměřených podnětů. Ty je nutno vybírat i s ohledem na vývojový stupeň a věk dítěte. Důležitou součástí je pochvala, trpělivost, které vedou ke vzbuzení zájmu o činnost. V dialogu je potřeba věnovat pozornost i odpovídající gestikulaci, abychom nepřiváděli dítě do rozpaků rozporuplným projevem.

Pravidla Kutálková (1996) rozčlenila ve svém díle do dvanácti metod pro úspěšný rozvoj řeči. Jde o oblasti, jež působí na jedince komplexně. Stejně jako mluvní vzor a komunikace v rodině mají mít v rodině význam pohádky, básničky, písničky, divadlo, hra, kresba, obrázky či knížky. Za metodu pro úspěšný rozvoj řeči považuje kromě hry i práci a realitu. Realitou Kutálková (1996) myslí seznamování dítěte s nejbližším

okolím. Průvodcem má být dospělý, který dítěti odpovídá na jeho dotazy, komentuje okolí, činnosti a dává prostor dítěti být partnerem. Kladný prožitek a zkušenost umocňuje chuť činnost rozvíjet. Ovšem v současnosti se do popředí více hrne využití masmédií. Dnes neodmyslitelně patří ke společnosti a době, ve které žijeme. Je nutné se zamyslet, kolik času jimi strávíme. Není nutné je plně odsuzovat, v rozumné míře je za metodu lze považovat. Rodič je ten, kdo ovlivňuje v tomto směru své dítě a je vhodné, aby s dítětem pořad sledoval a následovala společná diskuze. Poslední zmiňovanou metodou je nácvik, kde autorka upozorňuje na potřebu systematicky odborného vedení. Varuje před laickou nápravou řeči, která může způsobit neurózu.

Taktéž Matějček (1996) mluví o zásadách, které mohou být užitečné ve snaze vývoj řeči dítěte urychlit. Matějček (1996, s. 68) doporučuje přijmout poučku, že **„řeči se dítě neučí, nýbrž řeč se vyvíjí a rozvíjí a že k tomu bychom měli vytvořit co nejlepší podmínky.“** Uvádí významově shodné podmínky, ze kterých vychází i Kutálková. Mimo uvedené dále zmiňuje důležitost nenutit dítě do mluvení a zvláště nenutit je po nás opakovat. Za povzbudivého činitele rovněž považuje vrstevnický kolektiv.

3.1 Rozvoj motoriky

Vývoj řeči je úzce spjat s motorikou. Průcha (1995, s. 123) definuje motorikou jako *„celkovou pohybovou schopnost organismu“*. Motorika se dělí na hrubou a jemnou motoriku. Pro rozvoj hrubé motoriky je důležitý dostatek přirozeného pohybu a podporovat dítě ve sportu věku přiměřenému (Bednářová, Šmardová; 2011). Díky pohybu dítě rozvíjí i prostorovou orientaci, nabývá prostorových představ. Skrze prostorové představy si osvojuje uspořádání okolí a postupně i vazby před, nad, pod, nahoře, dole, ale i první a poslední či prostřední a podobně. S pojmem jemná motorika souvisí činnost jemných pohybů rukou, úchop a manipulace s drobnými předměty. Pro řeč je důležitý rozvoj hrubé i jemné motoriky, jakož to rozvoj oromotoriky – motorika mluvidel. Kutálková (2010) spojuje nedostatečnou obratnost dítěte s příčinami vady výslovnosti u hlásek l, r, ř a sykavek, s nedostatky v kresbě a s potížemi v oblasti grafomotoriky, jako je neuvolněné zápěstí, silný tlak na podložku, nesprávný úchop tužky.

3.1.1 Motorika ruky

S pojmem motorika ruky spojujeme jemnou motoriku, čili obratnost rukou, prstů ruky. Od jednoduchého palcového úchopu miminka se zdokonalujeme různými činnostmi k dokonalejším a jemnějším úchopům, které zahrnují manipulaci i s drobnými předměty (Bednářová, Šmardová; 2001). Gymnastikou a cvičením kloubů končetin posilujeme pružnost, ohebnost a omezujeme ztuhlost a těžkopádnost pohybů končetin. Motorika rukou následně souvisí s grafomotorikou, úchopem tužky, tlakem na tužku.

3.1.2 Motorika mluvidel

Motoriku mluvních orgánů označujeme pojmem oromotorika. Mluvidla dělíme na ústrojí dýchací (respirační), hlasové (fonační), hláskotvorné (artikulační). Tato ústrojí jsou části orgánů, které mají primární funkci - dýchání a přijímání potravy (Sovák, 1984). Podle Vyštejna (1995) postupně získávají funkci sekundární.

Oromotorika zahrnuje pohyblivost čelisti, rtů, měkkého patra a jazyka. Mluvní projev jedince doplňuje mimika, na jejíž činnosti se podílí obličejové svaly. Svaly v obličeji umožňují pohyby víček, úst, tváři i čela a je vhodné procvičovat i pohyby mimického svalstva. Obratnost artikulačních orgánů je jedním z předpokladů správné výslovnosti. U dětí podporujeme rozvoj obratnosti prostřednictvím jednoduchých cvičení a her.

Kromě samotné oromotoriky je na řeči zapojeno dýchání a hlas. Je vhodné u dítěte (i dospělého jedince) dodržovat tzv. pravidla hlasové hygieny. Této oblasti bude věnována samotná kapitola 4.6.

3.1.3 Motorika očních pohybů

Oční pohyby mají velký význam při orientaci v prostoru a při zrakovém vnímání. Je důležité, aby si dítě osvojovalo záměrné vedení očních pohybů po řádku. Proto při činnostech pozorování a řazení obrázků, později při práci s pracovními listy vedeme dítě k tomu, aby postupovalo po řádcích zleva doprava, shora dolů (Bednářová, Šmardová; 2010).

3.1.4 Grafomotorika a kresba

Období, kdy se dítě začíná projevovat kreslením, je velmi důležité. Už v předškolním věku se má dítě naučit, jak se správně drží náčiní – tužka, pastelka. Grafomotorika je Průchou (1995, s. 73) v pedagogickém slovníku definována jako „soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní.“ Při kreslení je vhodné sledovat pracovní návyky. Kromě výše uvedeného držení psacího náčiní se jedná i o uvolněnost ruky, její postavení při kreslení. Důležitým ukazatelem správných návyků je i plynulost a způsob vedení čar (Bednářová, Šmardová; 2010). Cvičením pro tuto oblast jsou „jednotažky“, které Bednářová, Šmardová (2010, s. 21) považují za přípravu k uvolňovací činnosti a „umožní i automatizaci pracovních návyků“. Cílem těchto činností je připravit ruku dítěte na psaní, procvičit drobné svalstvo i uvolnit klouby. Pro děti předškolního a mladšího školního věku, které mají s jemnou motorikou obtíže, lze doporučit jednotažky od J. Jošta, který zpracoval velmi zábavnou formou s motivy zvířátek a rostlin.

3.2 Smyslové vnímání

Při smyslové výchově jsou výchozími prvky zrakové a sluchové podněty, jejichž prostřednictvím se dítě učí pozorovat a naslouchat zejména lidské řeči. Pozornost je vhodné věnovat také hmatu, čichu a chuti (Sovák, 1984).

3.2.1 Sluch

Sluch je fyziologickým předpokladem pro zvládnutí řeči jedince. Při učení řeči dítě napodobuje slyšený mluvní vzor ze svého okolí a sluchem také kontroluje správnost svého napodobování. Zde je důležitá schopnost naslouchání, které se každý jedinec musí naučit. Kromě slyšení zvuků je důležitá i diferenciatní schopnost sluchu, tj. rozlišování sluchem zvuky jak řeči, tak i jiné (Sovák, 1984). K neřečovým zvukům Zelinková (2008) dodává, že jsou pro jedince na rozlišování snazší než řečové. Důvod autorka vidí v míře soustředění na tyto zvukové podněty, kterým lépe naslouchá než mluvenému projevu.

Kromě samotného sluchového orgánu záleží i na stavu a zralosti nervové soustavy dítěte. Pro správnou výslovnost je nutným předpokladem fonemická diferenciací neboli sluchové rozlišování, kdy dítě musí odlišit poměrně podobné hlásky. Štěpán, Petráš (1995) uvádějí příklady slov pro cvičení fonemického sluchu: žije – šije, Liba – ryba, pije – bije, branka – Blanka. Při oslabené sluchové percepci se ve výslovnosti projevují záměny sykavek, tvrdých a měkkých slabik, dítě obtížně poznává známé zvuky a nedovede rozlišovat zvuky podobné (Bednářová, Šmardová; 2010).

V rámci sluchového vnímání a sluchové diferenciací si děti předškolního věku osvojují sluchovou analýzu a syntézu, kdy rozkládá a skládá slova na jednotlivé hlásky. S ukládáním a vybavováním si slyšených informací se potýká sluchová paměť, rovněž významná složka sluchového vnímání. Ke sluchovému vnímání patří i vnímání rytmu.

3.2.2 Zrak

Zrak je důležitý pro vnímání mnoha informací, slouží také jako prostředek komunikace. Pomáhá jedinci odezírat ze rtů, sledovat a osvojovat si artikulaci a rovněž vnímat neverbální komunikaci. Zrakové vjemy rozšiřují dětem okruh znalostí a tím podněcují a poté i upevňují jejich řečové projevy.

Zraková diferenciací je schopnost třídit stejné nebo rozdílné tvary, tvary zrcadlově převrácené. Z hlediska vývoje zrakového rozlišování dozrává nejdříve schopnost rozlišení detailu směrem nahoru – dolů, později pak i polohy vpravo - vlevo. Schopnost zrakového rozlišování hraje mimořádnou roli při čtení a psaní, tedy pro osvojování grafické formy řeči. Pro tuto oblast je důležitý i nácvik pohybu očí na řádku zleva doprava a textu shora dolů (Bednářová, Šmardová; 2011).

Rovněž věnujeme pozornost v oblasti posilování zrakové paměti. Ta dětem pomůže efektivně využít v procesu učení informace předkládané zrakovou cestou. Zrakovou paměť vhodně podpoří společenské hry jako je pexeso nebo tzv. Kimova hra.

Součástí zrakového vnímání je i schopnost rozlišování barev. Barvy s dítětem procvičujeme na známých předmětech, obrázcích od základních barev (žlutá, červená,

modrá, zelená). Během předškolního věku se schopnost zdokonaluje, čtyřleté dítě rozpozná a vyjmenuje základní barvy, šestileté zvládne pojmenovat i odstín.

Zrakové vnímání spojujeme a procvičujeme také pomocí výtvarných činností - malování, modelování, obtiskování. Rozlišování figury a pozadí mohou trénovat rodiče již s malými dětmi formou hry a povídáním nad knihami, například ukazováním, hledáním v obrázcích. U starších dětí se volí náročnější obrázky, mozaiky a jde se do detailů, doplňkem mohou být pracovní listy s vytečkovanými obrázky, které se překrývají. V neposlední řadě se zaměřuje i na zrakovou analýzu a syntézu. Vhodnou formou pro podporu jsou puzzle, rozstříhané obrázky, skládání ze stavebnice dle předlohy, zde hraje roli i prostorové vnímání. Při činnostech zrakových můžeme zapojit tvary a rozlišovat tělesa kulatá jako červený míč, zelené jablko; hranaté těleso jako modrá krabice, žlutá kostka. Přidáním místa podpoříme orientaci v prostoru, vnímání svého těla. Dáme si červený míč před nohy, nad hlavu, na židli, pod stůl...

3.2.3 Hmat

Hmatový smysl je jako jeden z prostředků poskytujících doplňující informace zrakovým vjemům. Hmat dětí zrakově postižených významně kompenzuje jejich handicap. Kontakt hmatem nazýváme **haptika** (Křivohlavý, 1988). Zprostředkovatelem taktilních vjemů je kůže pokrývající celou plochu lidského těla. Pod ní se nachází analyzátoři a receptory vysílající do mozku dotykové, tlakové, teplotní signály. Nejcitlivější jsou konečky prstů, jazyk a tvář. Křivohlavý (1988) řadí dotek do způsobů nonverbální komunikace. Jde o mimoslovní sdělování a příkladem haptického kontaktu může být i podání ruky.

Rozvoj hmatu nejvíce spojujeme s nácvikem sebeobsluhy, hygienických návyků jako je mytí rukou. Při jeho nácviku se můžeme využít variantu eliminace zraku nebo naopak se zrakovou podporou k vnímání více smysly. Naše tělo je citlivé na tlak, teplo, chlad, bolest. Hmat rozvíjíme tříděním drobného materiálu, tříděním předmětů s různým povrchem /látky, smirkový papír, kov, dřevo/, podporujeme obratnost celé ruky, prstů. Prostřednictvím hmatu odhadujeme a porovnáváme i váhu předmětů.

3.2.4 Chuť a čich

Zapojení chuti a čichu do prevence lze provést jako doprovodný jev k navození uvolněné atmosféry prostředí. Prožitkové učení nám pomáhá vytvořit motivaci k rozpravě a povídání.

Oblíbené čichové a chuťové hry jsou typu „Hádej, co je v košíku.“ Se zavázanýma očima navodíme i příležitost pro rozvoj empatie k jedincům s handicapem. Je důležité si uvědomit, že mít zachované všechny smysly je dar. V této oblasti máme možnost hravým způsobem procvičovat oromotoriku, zapojujeme ústa, jazyk, drobné obličejové svaly. Hru doplňujeme otázkami a poskytujeme slovní komentáře (Kutálková, 2010).

Důležité je, aby dítě vědělo, že existují různé chutě. Vhodné je zaměření od základních: sladká (cukr, ovoce, melasa), slaná (sůl, slaneček, maso), kyselá (citron, ocet) a hořká (kakao, hořká čokoláda). Seznámit můžeme i s kořením - vanilka, hřebíček, badyán, skořice). Co chutná, co nechutná, doplníme mimikou. Další variací je obměna potravin s různou teplotou.

Dětem s méně obratným jazykem můžeme zpříjemnit den sladkým gumovým medvídkem (cukrovinka ze želatiny) na párátku či špejli hrou. Když je medvídek dle pokynů umytý, odměnu si sníme.

3.3 Porozumění řeči a slovní zásoba

3.3.1 Rozumění řeči

Rozumění řeči je významná oblast. Jedinec rozumějící řeči dokáže informaci formou pokynu zpracovat a jednat dle něj. V této oblasti se odráží i zvyky rodiny a formování jedince k samostatnosti. Posilování schopnosti porozumět provádíme nenásilně. V oblasti logopedické prevence je vhodné jednotlivé pokyny obrazně doplnit, ukázat dítěti, doprovodit ho, aby se snažilo samo zvládnout. Jakmile získá jistotu, rozvíjí své sebevědomí. S názornou situací je porozumění pokynům jednodušší.

3.3.2 Slovní zásoba

Klenková, Kolbábková (2003) považují slovní zásobu za základ rozvoje myšlení každého dítěte. Rozsah slovní zásoby má významný vliv na vyjadřovací schopnosti jedince. **Slovní zásobu** dělíme na **aktivní** a **pasivní**. Aktivní slovní zásobou rozumíme okruh slov, která již dítě umí a využívá. Pasivní slovní zásobě řadíme okruh slov, kterým dítě rozumí, ale ještě je aktivně v komunikaci nepoužívá. Taková slova umí třeba ukázat na obrázku. Průměrný počet aktivních slov je podle Holmanové in Škodová, Jedlička (2003, s. 600 – 602) u ročního až dvouletého jedince mezi 3 – 20 slov. Kolem tří let podle autorky jedinec rozumí asi 900 slovům, používá jich asi 500 srozumitelných, u čtyřletého dítěte je rozumění 1500 – 2000 slovům, ale z toho používá 800 – 1500 slov. Uvedený rozsah slovní zásoby nelze považovat za normu, samotní autoři se rozpětím různí. Pavlová-Zahalková (1980, s. 49 - 50) zmiňuje nepravidelnost rozvoje dětského slovníku a různost podle různých dětí. Dokonce uvádí: *„Rychleji vzrůstá slovní zásoba u mladších sourozenců a u dětí vyrůstajících v dětském kolektivu. Je to dáno tím, že takové děti dostávají mnohem více mluvních podnětů, a to podnětů, které jsou zcela přirozené a jim blízké, a že mají stále příležitost k aktivnímu užívání řeči.“* Podle Dolejšího (1995) používá pětileté dítě kolem 2000 slov. Také zmiňuje, že v šesti letech by mělo mít řeč plně vyzrálou a uvádí počet slov 3500 – 4000. Za plně vyzrálou považuje souvislou a mluvnicky správnou řeč včetně výslovnosti (Dolejší, 1995). Oproti tomu Vyštejn (1995) uvádí u aktivní slovní zásoby šestiletého dítěte asi 2500 pojmů.

Vývoj slovní zásoby závisí na zkušenostech dítěte, pochopení situací a logických vztahů. Nové slovo je třeba před zařazením do aktivní komunikace pochopit (Klenková, Kolbábková; 2003).

Úroveň slovní zásoby mohou ovlivnit jak rodiče, tak učitelé. S pedagogy v mateřské škole spojuje Sovák (1987, s. 19) i základní úkol: *„jazykové výchovy na mateřských školách je rozvíjení slovní zásoby.“* V období otázek „co to je?“ a „proč“ je třeba trpělivosti. Zvědavé dítě dostávající odpovědi bude rádo komunikovat. Zato odbývané otázky mohou děti odradit od další komunikace. Zelinková (2008, s. 51) uvádí, že *„úroveň mluvy je ovlivněna bohatostí slovní zásoby, artikulací, rychlostí vybavování slov (rychlé pojmenování předmětů) a ovládnutím gramatických kategorií (jazykový cit).“* Pro rozvoj slovní zásoby jsou vhodné různé obrázkové knihy, dětské encyklopedie, dětské

časopisy v souhře s rodičem a rozpravou nad nimi. Pohádkové knihy, které dětem čteme, nám nabízejí možnosti reprodukce dětmi. Ukotvují si pochopení dějové posloupnosti, rozvíjí **souvislé vyjadřování**. Posilujeme citovou rodinnou vazbu, učí se pohotově reagovat.

3.4 Koordinace činností

3.4.1 Oko a ruka

Koordinovat oči a ruce znamená zapojit zrak a hmat a především aktivovat činnost mozkových hemisfér. Souvislost s koordinací nese **lateralita**. Problematice laterality se věnovali např. Z. Matějček a Z. Žlab, M. Sovák. Rozeznáváme praváctví, leváctví a ambidextrií, tj. používání obou rukou. Z hlediska používání ruky a oka pak určujeme lateralitu souhlasnou, zkříženou a nevyhraněnou (Tomická, 2004). Nevyhraněná lateralita je obvyklá u dětí předškolního věku, kdy teprve dojde k zafixování dominance. V tomto věku můžeme vidět děti střídat lžící, u kreslení malovat pravou i levou rukou. Pavlová-Zahalková (1980, s. 53) definuje lateralitu jako „souhrn odchylek souměrnosti lidského těla vzhledem k podélné ose.“ Přednostní užívání jednoho z párových orgánů nazývá funkční lateralitou (Pavlová-Zahalková, 1980).

Orientačním testem na dominanci oka je úkol s krasohledem. Podle Tomické (2004, s. 31) v této orientační zkoušce *„sledujeme, zda dítě přímo přiblíží krasohled k oku, či zda se ani nemůže trefit a krasohled má v prostoru kořene nosu, tehdy vezmeme krasohled a na sobě ukážeme provedení instrukce.“* Zkouška se opakuje třikrát. Jestliže dítě využije vždy stejné oko, pak je možné předpokládat dominanci. Jestliže ale používá ve zkoušce ruky pravou ruku a ve zkoušce oko levé, pak lze usuzovat na zkříženou lateralitu (Tomická, 2004). Podle Kutákové (1996) se lateralita vyvíjí ve vlnách, postupně a je vhodné na zjišťování typu laterality počkat, dokud není dětem kolem pěti let.

Rozvoj a podporu v oblasti koordinace očí a rukou je vhodné zaměřit na činnosti jako jsou - labyrinty, obkreslování přes průsvitný papír/fólii. Při pohybových cvičeních se zaměříme na protilehlé strany – dotek pravé ruky na levou nohu a křížem i druhou

stranu, vhodné jsou i cviky na rovnováhu. Těmito prostředky podporujeme prostorovou orientaci.

3.4.2 Ruce a mluvidla

Pohyby těla doprovázející řeč, nazýváme gesty. Činnost označujeme jako **gestikulaci**. Gestikulace patří do neverbální komunikace. Křivohlavý (1988, s. 71) řadí gesta do „*kineziky – nauky o pohybové činnosti člověka v sociální interakci. Gesty se rozumějí pohyby, které mají výrazný sdělovací účel, které doprovázení slovní projevy nebo je zastupují.*“ Gesta pomáhají doplnit naši verbální komunikaci, mohou ji zdůraznit, nebo naopak prozradit náš opačný postoj.

V mateřské škole zapojujeme společně ruce a mluvidla v řadě hudebně-pohybových činností, při ilustraci básničky, říkanky pohybem. Naopak vyjmout řeč a „mluvit jen gesty“ lze prostřednictvím pantomimy. Oblíbenou činností je předvádění zaměstnání.

3.5 Serialita

Kutálková (2005, s. 210) **serialitu** vysvětluje jako „*schopnost správně řadit úkony za sebou, dodržovat pravidla, vytvářet si algoritmy.*“ Podle Zelinkové (2008, s. 136) znamená „*pravidelné opakování prvků a činností podle daných pravidel, které se odehrává v určitém čase.*“

O zrakové serialitě mluvíme, když je třeba znát pořadí či popsat sekvenci po sobě jdoucích informací, které vidíme. Sluchová serialita je posloupnost toho, o čem se mluví, co slyšíme. Mnohdy potřebujeme obě dvě.

Serialitu posilujeme i v činnostech zaměřených na rozvoj předmatematických schopností, v úkolech na zrakovou perцепci. V řadě činností hudebně-pohybových či sluchového vnímání můžeme použít cvičení podporující tuto schopnost. Příkladem pro cvičení může být jmenování ročních období nebo dnů v týdnu, jak následují za sebou. V pracovních listech dokreslit započatou sérii obrázků přesně ve stejném pořadí. V oblasti komunikace ji podněcuje při vyprávění – sledujeme postupy činností - vaření, pěstování... Rodina může dítě podporovat formou vytváření plánu činností na den,

na víkend. Posloupnosti můžeme trénovat i při navlékání korálků, stavění kostek do řady dle vzoru, dítě by mělo odhalit systém, podle kterého se korálky/kostky střídají. Můžeme trénovat na barvách, velikostech, materiálech (Bednářová, Šmardová; 2011). Mezi další vhodné hry do této oblasti bychom zařadili domino /mladší děti obrázkové/, slovní kopaná /vhodná pro předškoláky/.

3.6 Intermodalita

Intermodalitu Kutálková (2005, s. 210) definuje jako *„schopnost využívat analogie a kombinovat různé informace.“* Podle Zelinkové (2008, s. 136) znamená *„zapojení více smyslů při jedné aktivitě“* a pojem vysvětluje na příkladu spojení hláska – písmeno: *„Dítě vidí tvar písmenka, vybavuje si k němu odpovídající hlásku, spojuje si je dohromady a vztah mezi nimi si ukládá do paměti.“*

Intermodalitu s dětmi můžeme trénovat hrou na „Tajnou řeč“. Při hře určitá slova nahradíme pohybem. Jednou řekneme slovo my a dítě reaguje patřičným pohybem, jindy znázorníme pohybem my a dítě poví slovo. Sindelar (2007) používá pro zjištění intermodální paměti řazení obrázků po sluchovém vnímání jejich názvů a naopak jejich následné vyjmenování po předchozím předložení zrakové opory.

3.7 Hlas a hospodaření s dechem

Dechová a fonační oblast je velmi důležitá pro samotný mluvní projev jedince. Tato cvičení vedou ke správné koordinaci dechu společně s hlasem a mluvou.

Sováková (1984, s. 201) definice hlasu zní: *„Hlas je charakterizován silou, která je dána silou výdechu, výškou, která se určuje podle napětí hlasivek, a barvou, jež je zcela individuální podle vlastností a utváření rezonančních dutin.“* Hlasová a dechová cvičení jsou důležitou součástí logopedické prevence.

3.7.1 Hlasová cvičení

Hlasová cvičení zaměřujeme na procvičování mluvy i zpěvu. Jde o zvládnutí fyziologicky správného tvoření hlasu při mluvení. Při dodržování zásad hlasové hygieny společně s hlasovými cvičeními lze předcházet poruchám hlasu.

Hlasová hygiena má své zásady. Podle Beranové (2002) je důležité hovořit ve vyvětrané místnosti. Vyvarovat se přepínání hlasu, překřikování. Dále je vhodné šetřit si hlasivky a to zejména při nachlazení, při chrapotu, v období mutace apod. Měli bychom kontrolovat hlasovou výšku, nepoužívat tvrdé hlasové začátky. Odkašlávání naprázdno či zdržovat se v zakouřeném prostředí má rovněž negativní vliv. Mimo výše uvedené řadí do zásad Štěpán a Petráš (1995, s. 23) ještě podmínky, jež hlasu prospívají: „*otužování, řeč v přiměřené síle, spánek, zpět a hlasová cvičení*“. Autoři upozorňují v letním období na pití příliš studených nápojů při vysokých teplotách a v zimě na dlouhé mluvení v mrazivém ovzduší.

3.7.2 Dechová cvičení

Hlavním cílem dechových cvičení je zdokonalit a prohloubit dýchání, nacvičovat správný vdech či výdech při mluvení. U procvičování nádechu dbáme na správný, tichý, prodloužený nádech nosem a lehce pootevřená ústa. Naopak u nacvičování výdechu se snažit o co nejpomalejší výdech. Pro nácvik ovládnutí síly a délky výdechového proudu využíváme pomůcek jako je větrník, peříčka, píšťalky, flétna, foukací harmonika (Bytešníková, 2012).

Při dechových cvičeních je třeba dbát určitých zásad:

- dobře vyvětraná, čistá a bezprašná místnost, nejlépe při otevřeném okně,
- podložka pro cvičení vleže, případně koberec,
- dechová cvičení jako součást celku - formou hry, v kombinaci s cvičeními fonačními, nebo artikulačními,
- intenzivní cvičení střídát s přestávkami k vydýchání,
- respektovat individuální možnosti dítěte.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Praktická část bakalářské práce se zabývá aktuálním tématem logopedické prevence. Výzkumný problém byl stanoven popisný čili deskriptivní. Tento deskriptivní výzkumný problém zjišťuje, a také popisuje situaci či stav. Výzkumné šetření zjišťuje úroveň informovanosti rodičů o primární logopedické prevenci v mateřské škole. Zda rodiče znají termín logopedické prevence, zda vědí, jaké oblasti rozvíjíme v rámci logopedické prevence a jakou formou se tak v mateřské škole uskutečňuje. Cílem je rovněž zjistit, jaká řešení spolupráce s rodiči může zavést mateřská škola pro osvětu prevence poruch komunikačních schopností.

Účelem výzkumného šetření tedy bylo nalézt odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

VO 1: Jaké jsou aktuální názory rodičů na primární logopedickou prevenci v Mateřské škole Klatovy?

VO 2: Jak přistupují rodiče k rozvoji řeči svých dětí v rodině?

VO 3: Jaká řešení spolupráce s rodiči jsou zavedena a jaká další může zavést mateřská škola pro osvětu prevence poruch komunikačních schopností?

Výsledkem praktické části bakalářské práce je návrh řešení pro zlepšení nebo udržení úrovně informovanosti rodičovské veřejnosti o logopedické prevenci v mateřských školách a sestavení materiálu rodičům pro práci s dětmi doma.

5 METODY VÝZKUMU

5.1 Kvantitativní výzkum

K realizaci výzkumného šetření byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu.

*„Výzkumná metoda je všeobecný název pro proceduru, se kterou se pracuje při výzkumu. Výzkumná metoda má jisté vlastnosti, které je potřeba při jejím používání dodržet – **validitu a reliabilitu** (Gavora, 2000, s. 110)“.*

*„**Validita** znamená schopnost výzkumného nástroje zjišťovat to, co zjišťovat má. Validita je nejdůležitější vlastností výzkumného nástroje (Gavora, 2000, s. 71).“*

*„**Reliabilita** znamená přesnost a spolehlivost výzkumného nástroje. Reliabilita je druhou velmi důležitou vlastností výzkumného nástroje (Gavora, 2000, s. 73).“*

Výzkumným nástrojem byl dotazník. Distribuce dotazníků byla provedena prostřednictvím osobního předání do mateřské školy.

5.1.1 Dotazník

Dotazník je metodou pro hromadné shromažďování dat /informací/ pomocí písemně zadávaných otázek (Gavora, 2000). Je to jedna z nejpoužívanějších metod výzkumu v pedagogice, psychologii, sociologii apod. V pedagogickém výzkumu je dnes nejčastěji aplikována zejména pro zjišťování názorů a postojů žáků, učitelů, rodičů aj.

Výhodou této metody je, že je určena pro velký počet respondentů. **Respondentem** se nazývá osoba vyplňující dotazník. Jednotlivé prvky dotazníku se nazývají **otázky**, nebo mohou být označovány také jako **položky**. Otázky dělíme dle **stupně otevřenosti** na uzavřené, polouzavřené, otevřené (Gavora, 2000).

Použitý dotazník zahrnuje v úvodní části představení zadavatele, důvod a cíl pro dotazníkové šetření a rovněž poděkování za strávený čas při vyplňování. Následuje **16 otázek**, z nichž je 12 otázek uzavřených a 4 polootevřené. Žádná z otázek není otevřená. Dotazník je zhotoven v takovém rozsahu, aby nebyl časově náročný a respondenty neodrazoval. Otázky jsou tvořeny jasně a stručně, aby respondenti správně pochopili obsah otázek a dokázali tak odpovídat.

První dvě otázky zjišťují, v jakém věku děti do dané mateřské školy nastupují a kolik času tam denně v průměru tráví. Oblast otázek č. 3 až č. 9 zjišťovala všeobecně informovanost rodičů o prevenci a rozvoji řeči. Oblast otázek č. 10 až 13 ověřuje komunikační tok o formách prevence v mateřské škole.

Rodiče měli nejčastěji zaškrtnout jednu odpověď, která nejvíce odpovídala jejich názoru. U otázek č. 7, 10, 12 a 14 byla možnost více odpovědí.

Otázky č. 9, 10, 12, 14 byly otevřené. Obsahovaly volbu „jiný“ a rodiče mohli doplnit.

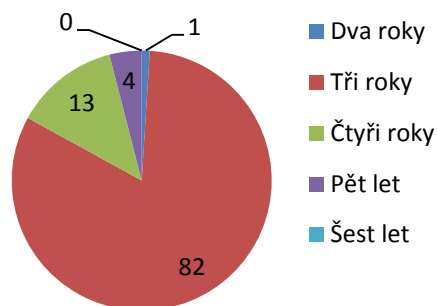
5.2 Výzkumný soubor

Výzkumný vzorek pro mé šetření tvořilo 100 respondentů. Výzkumným souborem byli rodiče nebo rodinní příslušníci dětí z dané mateřské školy. Jedná se o děti ve věku od tří do šesti let. Oslovení rodiče své dítě do mateřské školy přiváděli, nebo si svého potomka vyzvedávali. Kapacita dané mateřské školy je omezená a většinou se podaří přijmout děti ve věku od 3 let.

Dotazníkové šetření bylo anonymní a respondenti mohli dotazník vyplnit ihned po předání v mateřské škole. Druhá varianta umožňovala anonymní vyplnění doma a uložení na označené místo v mateřské škole. Jednalo se o zalepenou a označenou krabici včetně připevněné propisky. Děti respondentů nastupují do mateřské školy ve věku od dvou do pěti let. Rozložení věku dětí při nástupu do mateřské školy znázorňuje následující Tabulka a obrázek 1.

Tabulka a obrázek 1: Věk dětí při nástupu do MŠ

Věk vstupu do MŠ	Počet skutečných odpovědí	%
Dva roky	1	1
Tři roky	82	82
Čtyři roky	13	13
Pět let	4	4
Šest let	0	0
Celkem	100	100

Zdroj: Eva Žatková

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

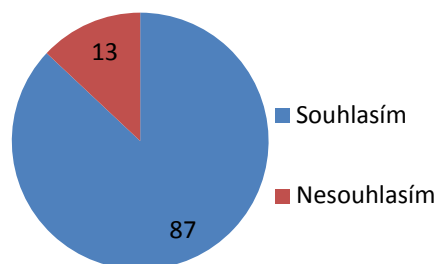
Dotazníkového šetření se zúčastnilo 100 respondentů z celkového počtu 100 oslovených, což je 100% úspěšnost návratnosti.

VO 1: Jaké jsou aktuální názory rodičů na primární logopedickou prevenci v Mateřské škole Klatovy?

Rodiče se zajímají o hledání informací o vývoji řeči dětí. Informace získávají především vyhledáváním na internetu. Ze zjištěných dat vyplývá, že forma medií převyšuje formu tištěného textu.

Tabulka a obrázek 2: „Informace o vývoji řeči dětí vyhledávám na internetu“

Možnosti	Počet odpovědí	%
Souhlasím	87	87
Nesouhlasím	13	13
Celkem	100	100

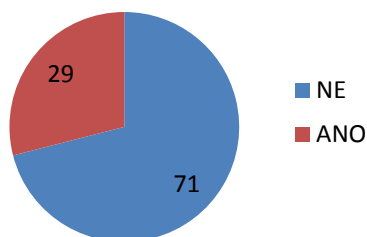

Zdroj: Eva Žatková

Z tabulky a obrázku 2 je zřejmé, že 87 respondentů souhlasí s tvrzením, že informace o vývoji řeči dětí vyhledává na internetu. Zájem mezi rodiči je i o tištěnou literaturu, což dokládá Tabulka a obrázek 3 níže.

Tabulka a obrázek 3: Zkušenost rodičů s tištěnou literaturou o vývoji řeči dětí

Možnosti	Počet odpovědí	%
NE	71	71
ANO	29	29
Celkem	100	100

Zdroj: Eva Žatková

Nejčastější způsob, jak si rodiče tištěný text opatří, bývá knihovní výpůjčka. Někteří rodiče si pořídí literaturu do rodinné knihovny. Na trhu se dnes objevuje mnoho knih a není jednoduché posoudit kvalitu příručky. Rovněž mateřské školy s ohledem na vyšší pořizovací ceny nových knih zvažují, kterou zakoupit. Většinou dají na reference od kolegů pedagogů. Zkušenosti a tipy získají i prostřednictvím odborných seminářů. Považuji to za výhodu oproti laikovi a domnívám se, že za určitých jasně stanovených pravidel by mohla mateřská škola zapůjčit svůj knižní materiál i rodičům.

Tabulka 4: Způsob získání tištěné literatury o vývoji řeči

Způsob získání literatury	Počet odpovědí	Relativní
Nákupem	5	17,24 %
Knihovní výpůjčkou	23	79,31 %
Zápůjčka z MŠ	1	3,44 %
V rámci akce ¹	0	0 %
Celkem	29	100 %

Zdroj: Eva Žatková

Z tabulky 4 je patrné, že nejvyhledávanějším způsobem je vypůjčení z knihovny, takto odpovědělo 23 respondentů z 29, kteří mají zkušenost s tištěnou literaturou. Poté následuje získání nákupem v počtu 5 odpovědí. Jeden respondent si zapůjčil knihu z mateřské školy. Je tedy k zamyšlení, zda rodiče o možnostech zapůjčení literatury z MŠ vědí. Žádný respondent nezískal tištěnou literaturu v rámci akce jako je beseda nebo seminář pro rodiče. Je možné, že 0 zaznamenaných odpovědí k získání tištěného materiálu zdarma je z důvodu nemožnosti se podobné akce zúčastnit. V Klatovech jsem rovněž osobně žádnou besedu nebo seminář na osvětu řeči pro veřejnost nezaznamenala. Tuto oblast se snažím sledovat dlouhodoběji, protože vychovávám dvojčata s problémovou řečí. Příležitostí mi byla knihovna nebo jsem se mohla obrátit na PPP či klinického logopeda. V PPP bych podpůrný materiál získala v rámci placeného

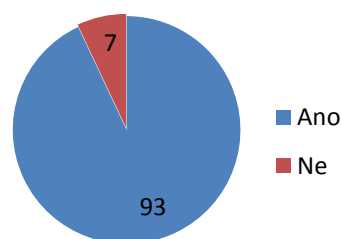
¹ V rámci akce – seminář, beseda pro rodiče zdarma

kurzu, který obsahuje 10 lekcí. V otázce č. 13 zjišťujeme, zda by mateřská škola měla besedy pro rodiče na osvětu primární logopedické prevence konat.

Ze zájmu o vyhledávání informací se lze domnívat, že rodiče se již mohli setkat s pojmem logopedická prevence. Pojem většina rodičů zná. Tabulka 5 a obrázek 4 to dokládají. Sedm rodičů uvedlo, že pojem nezná. Domnívám se, že spíše než neznalost pojmu je nevybavnost obsahu pojmu – tj. co vše pod logopedickou prevencí patří.

Tabulka 5 a obrázek 4: Znalost pojmu „Logopedická prevence“ u rodičů

Možnosti	Počet odpovědí	%
Ano	93	93
Ne	7	7
Celkem	100	100

Zdroj: Eva Žatková

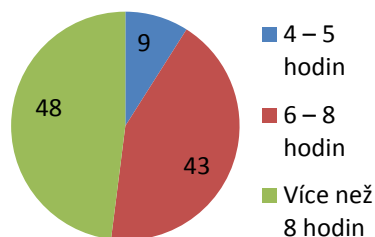
Pojem „logopedická prevence“ zná 93 % respondentů. Jen 7 (7%) jich uvedlo, že jej nezná.

VO 2: Jak přistupují rodiče k rozvoji řeči svých dětí v rodině?

Doba, kterou děti v mateřské škole tráví, takřka odpovídá pracovnímu úvazku dospělých. Pokud děti tráví v mateřské škole i více než osm hodin denně, má mateřská škola značný podíl na výchově a vzdělávání jedince. Tabulka 6 a obrázek 5 jasně poukazují na dobu strávenou dětmi v předškolním zařízení.

Tabulka 6 a obrázek 5: Denní doba strávená dětmi v MŠ²

Doba denní docházky	Počet skutečných odpovědí	%
4 – 5 hodin	9	9
6 – 8 hodin	43	43
Více než 8 hodin	48	48
Celkem	100	100

Zdroj: Eva Žatková

Nejméně dětí dochází denně v průměru na 4 - 5 hodin, tato skupina tvoří 9% odpovědí respondentů. Lze se domnívat, že jsou to děti nejmladší, kteří mají mladšího sourozence. Denně mezi 6 – 8 hodinami v mateřské škole stráví 43 % dětí. Nejpočetnější skupinu získaných odpovědí tvoří doba denní docházky nad 8 hodin, tvoří ji skoro polovina.

Výchova a vzdělávání dětí v mateřské škole jsou velmi významné. S ohledem na dobu strávenou dětmi denně v předškolním zařízení a případně dalších zařízeních pro mimoškolní vzdělávání považují učitelky za velmi odpovědného činitele, jež má vliv na rozvoj osobnosti dítěte.

Aktuální úroveň logopedické prevence v mateřské škole zjišťujeme i dotazem na formu logopedické prevence. Logopedii lze označit jako výchovu k řeči. Rodiče rovněž často spojovali logopedickou prevenci s řečí a hlasem – vlastní řečový projev, konverzace. Také ji spojovali s poslechem, zpěvem a dramatizací. Často označovali hru, což považují za důležité. Pokud děti prožívají učení hrou, pak je to pozitivní motivací. Logopedická prevence samozřejmě souvisí s celkovým rozvojem osobnosti. Rodiče správně označovali i grafomotoriku, oromotorická a artikulační cvičení a zraková a pozornostní. Tabulka 7 prezentuje odpovědi respondentů dle četnosti. Překvapilo mne, že 20 respondentů si pod pojmem logopedické prevence představuje nápravu vadné

² Průměrná denní doba za týden

výslovnosti učitelkou. Nápravu vadné výslovnosti má v kompetenci klinický logoped, školský logoped, nebo logopedický asistent se státní zkouškou z logopedie.

Tabulka 7: Forma logopedická prevence v navštěvované mateřské škole z pohledu rodičů

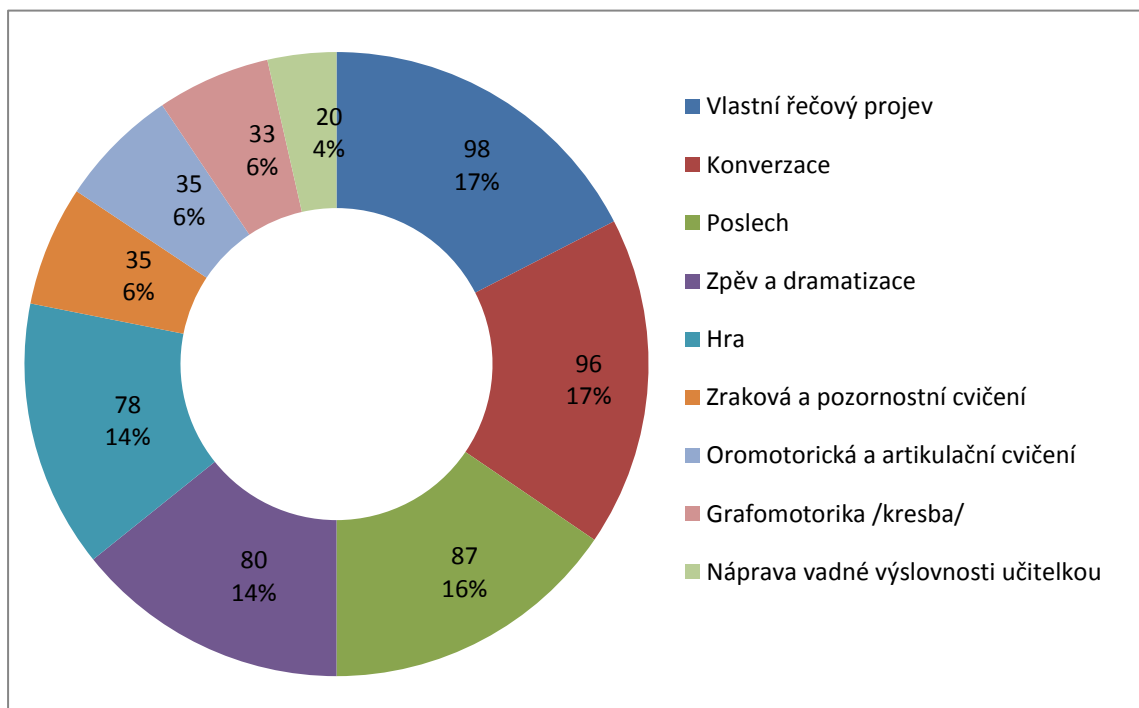
Forma logopedické prevence	Počet odpovědí ³	Relativní odpovědi
Hra	78	14%
Vlastní řečový projev	98	17%
Grafomotorika /kresba/	33	6%
Oromotorická a artikulační cvičení	35	6%
Náprava vadné výslovnosti učitelkou	20	4%
Zraková a pozornostní cvičení	35	6%
Zpěv a dramatizace	80	14%
Poslech	87	15%
Konverzace	96	17%
Celkem	562	100%

Zdroj: Eva Žatková

Následující obrázek 6 sestupně řadí formy logopedické prevence, které respondenti označili. „Náprava vadné výslovnosti učitelkou“ odpovídá čtyřem procentům celkových odpovědí, přesto z počtu respondentů jde o pětinu dotázaných. Považuji za rozumné se zaměřit na názor rodičů, abychom zamezili záměně mezi opravováním a nápravou vadné řeči.

³ Respondenti v této otázce mohli zvolit jednu i více odpovědí. Vyhodnocení tedy probíhá čárkovací metodou a počet skutečných odpovědí neodpovídá počtu respondentů.

**Obrázek 6: Forma logopedická prevence v navštěvované mateřské škole
z pohledu rodičů**

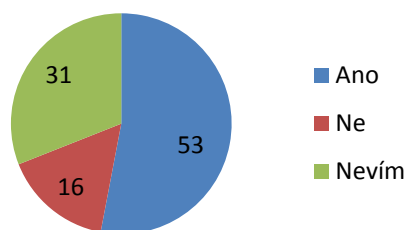
Zdroj: Eva Žatková

Rozvoj komunikačních dovedností dětí je zakotven v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Tudiž každý pedagog by měl tuto oblast naplňovat denními činnostmi v mateřské škole a rodič by měl mít o ní povědomí.

Jakého přesvědčení nabyli rodiče o logopedické prevenci, prováděné v mateřské škole, ukazuje následující tabulka s obrázkem.

Tabulka 8 a obrázek 7: Přesvědčení rodičů, zda pedagog jejich dítěte provádí v MŠ logopedickou prevenci

Možnosti	Počet odpovědí	%	
Ano	53	53	
Ne	16	16	47
Nevím	31	31	
Celkem	100	100	

Zdroj: Eva Žatková

Z předchozích dat a znázornění zjistíme, že lehce nadpoloviční většinu tvoří informovaná rodičovská veřejnost. Odpovědi „Nevím“ a „Ne“ tvoří dohromady až 47% odpovědí. Rodiče, kteří dle výše uvedených dat uvedli, že pedagog neprovádí logopedickou prevenci či že rodiče nevědí, přesto označovali činnosti, které podporují správný rozvoj řeči.

V logopedické prevenci jde o podporu správné rozvoje, ač ji někdy rodiče spojují pouze s výslovností. Každý z dotázaných rodičů ví, že v mateřské škole podporují řeč prostřednictvím básniček, říkadél, písniček, rozhovorů s dítětem a také pohádkami – čtenými nebo vyprávěnými. Domnívám se, že je to spojené s besídkami. Všech sedm rodičů, kteří označili pojem logopedická prevence jako neznámý, spojuje logopedickou prevenci s nápravou vadné výslovnosti. Další rodiče ze skupiny odpovědí „NE“ považují v logopedické prevenci za stěžejní artikulační cvičení. Domnívám se, že je zde prostor pro zvýšení informovanosti. Tj. rodičům konkrétně sdělit, jaké činnosti provádíme v souvislosti s řečí a jaké další činnosti řeč ovlivňují a rovněž spadají do logopedické prevence.

Tabulka 9 prezentuje činnosti, které rodiče mohli zvolit. Pokud rodiče vědí o jiných činnostech, pak volně dopisovali. Ty jsou poté rozklíčovány do tabulky 10. Obrázek 8 ilustruje celé zastoupení odpovědí respondentů.

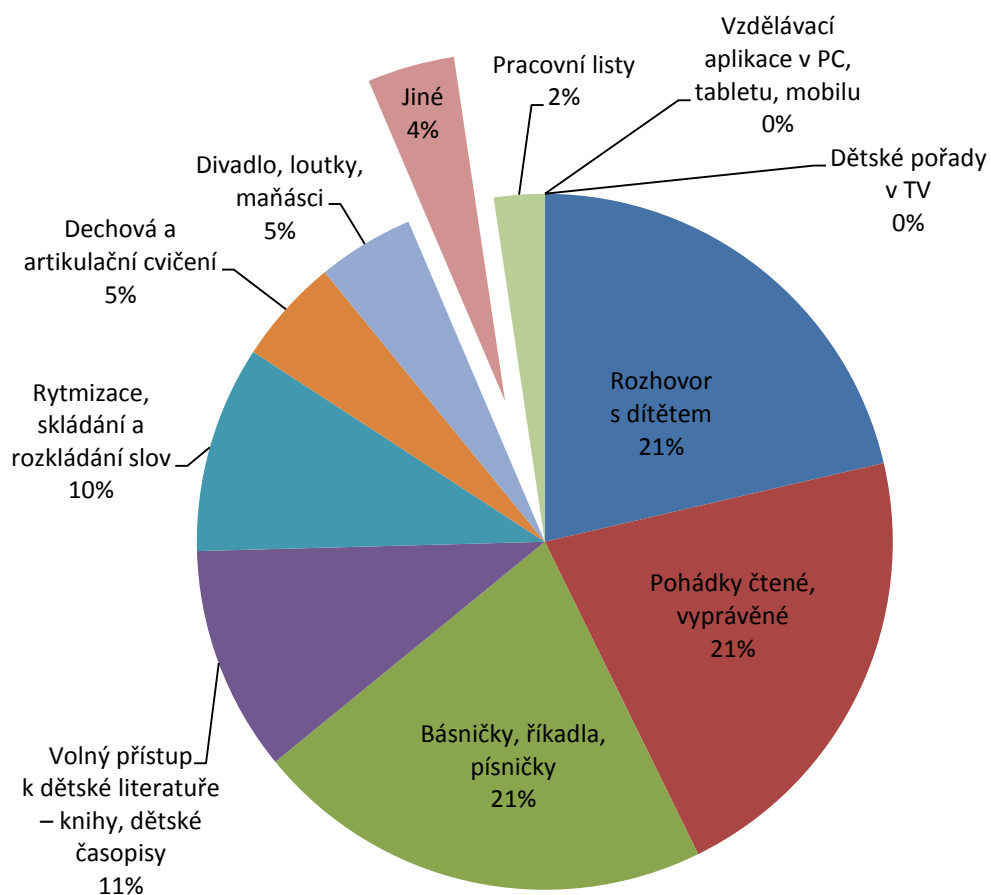
Tabulka 9: Činnosti pro podporu správného rozvoje řeči dětí v MŠ z pohledu rodičů

Činnosti	Počty odpovědí	Relativní odpovědi
Básničky, říkadla, písničky	100	21%
Pohádky čtené, vyprávěné	100	21%
Rozhovor s dítětem	100	21%
Volný přístup k dětské literatuře – knihy, dětské časopisy	49	10%
Rytmizace, skládání a rozkládání slov	45	9%
Dechová a artikulační cvičení	23	5%
Divadlo, loutky, maňásci	21	4%
Jiné	19	4%
Pracovní listy	11	2%
Dětské pořady v TV	0	0%
Vzdělávací aplikace v PC, tabletu, mobilu	0	0%
Celkem	468	100%

Zdroj: Eva Žatková

Výše uvedená data jsou seřazena sestupně dle četnosti odpovědí podle činností, které respondenti považují za podporu správného rozvoje řeči dětí. Všichni respondenti označili jako činnosti současně „Básničky, říkadla, písničky“; „Pohádky čtené, vyprávěné“ a „Rozhovor s dítětem“. Zároveň žádný respondent neoznačil odpověď, že podpora správného rozvoje řeči dětí v navštěvované mateřské škole je uskutečňována prostřednictvím dětských pořadů v TV. Rovněž nikdo z respondentů nezaškrtl jako podporu správného rozvoje řeči dětí v navštěvované MŠ prostřednictvím vzdělávací aplikace v PC, tabletu, mobilu. Poslední z činností měla zůstat 0, jelikož navštěvovaná mateřská škola tyto činnosti nepodporuje a pro děti žádný tablet nebo PC nevlastní. K dispozici je zaměstnancům pouze počítač s tiskárnou a kopírkou v kanceláři ředitelky (vedoucí učitelky).

Obrázek 8: : Činnosti pro podporu správného rozvoje řeči dětí v MŠ z pohledu rodičů

Zdroj: Eva Žatková

Tabulka 10: Jiné činnosti pro podporu správného rozvoje řeči

Jiné odpovědi	Počet jiných odpovědí	Podíl k celkovému počtu 468 odpovědí v %
Jemná motorika	3	0,64%
Hrubá motorika	9	1,92%
Poslech	4	0,85%
Zvukové hry	3	0,64%
Celkem	19	4,05 %

Zdroj: Eva Žatková

Do tabulky 10 jsou zahrnuty jiné činnosti, jejichž prostřednictvím se v mateřské škole podle 19 respondentů také uskutečňuje podpora správného rozvoje řeči dětí. Jiné činnosti respondenti volně psali. Z odpovědí byly zformovány mezi čtyři oblasti – jemná motorika, hrubá motorika, poslech a zvukové hry.

Jednou z preventivních opatření pro správnou řečovou výchovu je mluvní vzor vychovatele. Platí to pro rodiče, rodinu, učitelku v mateřské škole, pedagogy na dalších stupních vzdělávání. Dříve bylo dokonce požadováno potvrzení od foniatra, že uchazeč o pedagogický studijní obor je bez vady řeči. Dnes se od toho ustoupilo a zastávám názor, že to není zcela vhodné. V dotazované školce pracují učitelky, jež nemají vadu řeči a odpovědi rodičů s tím korespondují na 99%.

Tabulka 11 Názor rodičů, zda učitelka jejich dítěte je osoba se správným mluvním vzorem

Možnosti	Odpovědi	Relativní odpovědi
Ano	99	99 %
Ne	1	1 %
Celkem	100	100 %

Zdroj: Eva Žatková

Pouze jedna odpověď byla záporná a respondent uvedl důvod „nespisovnost“. Považuji za důležité, aby děti měli správný mluvní vzor v prostředí, kde vyrůstají a tráví čas.

Výzkumné šetření zjišťovalo, zda mají rodiče s dětmi vytvořený pravidelný rituál a jaký. Rituál může zabezpečit pocit stálosti, jistoty a bezpečí a prohloubit rodinné vazby. V případě péče o dítě s nerovnoměrným vývojem nebo ADHD se rodina může cítit velmi časově i duševně vytížena, ovšem právě rituály mohou těmto dětem významně pomoci. Upevňuje se citové pouto a zároveň je i pomocí při odpoutání se o rodiče. V dnešní společnosti cítíme tlak na výkon, shon. Rituál může přinést relaxaci a být nám duševní očišťovnou. Téměř všichni dotázaní rodiče (98%) pravidelný rituál mají. Z tabulky 12 níže je patrné, že pouze dva respondenti nemají žádný pravidelný rituál či zvyk a

tudíž ani rozhovor s dítětem na rituál nepovažují. Oba z rodičů nemající rituál nemají zájem o konání besedy. Ostatní respondenti rozhovor s dítětem mezi pravidelný rituál řadí. Větší polovina respondentů (56) čte pohádku před spaním. Říčkami rozvíjí komunikační dovednosti 42 respondentů. Na téměř shodné úrovni jsou pracovní listy, společné zpívání a společenské hry – rozmezí 29 až 31 odpovědí rodičů. Rodinnou návštěvu divadla označilo 19 respondentů. Devět respondentů uvedlo, že má i jiný rituál, konkrétněji se mu věnuje tabulka 13. Grafické znázornění nabízí obrázek 9.

Tabulka 12: Pravidelný rodinný rituál k podpoře rozvoje komunikačních dovedností dítěte

Možnosti	Počet odpovědí	Relativní odpovědi
Rozhovor s dítětem	98	24,6%
Společné čtení, prohlížení knih	82	20,6%
Pohádka před spaním	56	14,1%
Říčkany	42	10,6%
Pracovní listy	31	7,8%
Společné zpívání	30	7,5%
Společenské hry	29	7,3%
Rodinná návštěva divadla	19	4,8%
Jiný	9	2,3%
Žádný pravidelný rituál	2	0,5%
Celkem	398	100,0%

Zdroj: Eva Žatková

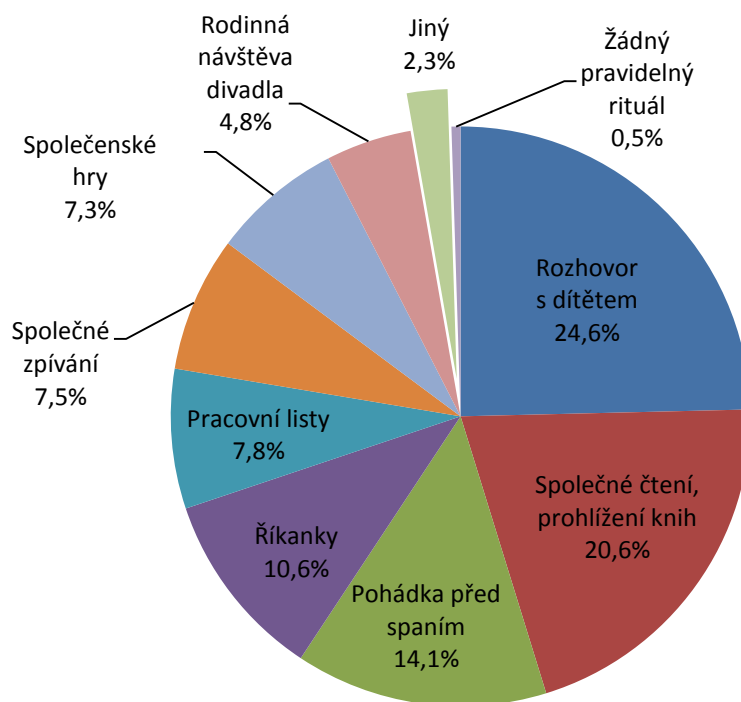
Tabulka 13: Další rodinný rituál

Jiný rituál	Počet	Podíl jiných odpovědí
Logopedická cvičení	6	1,50%
Cvičení na písničku	2	0,50%
Hrajeme divadlo	1	0,25%
Celkem	9	2,25%

Zdroj: Eva Žatková

Z volných odpovědí jeden respondent uvedl, že pravidelně 1krát týdně hrají divadlo. Další dvě odpovědi se představovaly rituál hudebně-pohybové činnosti (pohyb na písničku) a šest respondentů věnuje rituál logopedickému cvičení. Pod pojem logopedické cvičení bylo souhrnně zařazeno cvičení jazyka, dechové cviky s flétničkou, logopedické texty. V případě logopedických textů se domnívám, že respondenti věnují svému dítěti potřebnou péči v součinnosti s klinickým logopedem pro úpravu vadné výslovnosti.

Obrázek 9: Pravidelný rodinný rituál k podpoře rozvoje komunikačních dovedností dítěte

Zdroj: Eva Žatková

Velmi kladně lze hodnotit, že rituály rodina má. Rodinné zvyky a rituály podporují vytvářet vztahové vazby v rodině, dopřávají dětem pocit bezpečí, jistoty a jsou jakýmsi denním řádem.

Návrhy na krátké rituály k cvičení rozvoje řeči a myšlení má zájem získat většina dotázaných rodičů, což uvádí tabulka 14.

Tabulka 14: Zájem o návrhy na krátké rituály k cvičení rozvoje řeči a myšlení

Možnosti	Počet odpovědí
ANO	98
NE	2
Celkem	100

Zdroj: Eva Žatková

U oslovených rodičů se potvrdil zájem o získání návrhů rituálů a tabulka 15 je věnována rozboru formy. Nejpreferovanější formou je pro 58 respondentů (62%) setkání rodičů a dětí v mateřské škole. Nejméně preferovanou formou je samotný tištěný materiál nápadů shodně s individuálním rozhovorem s učitelkou, který odpovídá skupinám o počtu 3 respondentů. O seznam s tištěnou literaturou projevilo zájem 7 respondentů. Zájem o setkání v mateřské škole koresponduje s kladným hodnocením, že MŠ by měla být organizátorem osvěty logopedické prevence. Dva respondenti uvedli nezájem o návrhy, jejich odpověď koresponduje s tím, že nemají žádný pravidelný rituál. Lze se domnívat, že v rodině je velmi liberální výchova bez náležitosti řádu. Tento systém může vést děti k nejistotě, agresii a narušení rodinných vazeb.

Respondenti ovšem hodnotili „pravidelný rodinný rituál“, který nebyl blíže určen definováním pravidelnosti. Lze se domnívat, že v rodině není pro rituály pravidelný řád, ale společné činnosti se prolínají nepravidelně.

Tabulka 15: Rodiči nejpreferovanější forma návrhů rituálů pro rozvoj řeči

Možnosti	Skutečné odpovědi	Relativní odpovědi
Setkání rodičů a dětí v MŠ	58	62%
Odkaz na internetové zdroje	22	24%
Individuální rozhovor	3	8%
Seznam s tištěnou literaturou	7	3%
Tištěný materiál nápadů	3	3%
Celkem	98	100%

Zdroj: Eva Žatková

VO 3: Jaká řešení spolupráce s rodiči jsou zavedena a jaká další může zavést mateřská škola pro osvětu prevence poruch komunikačních schopností?

K primární logopedické prevenci patří neodmyslitelně osvětová činnost. Je potřeba rodičovskou veřejnost informovat o způsobech a možnostech prevence narušené komunikační schopnosti. Mateřská škola by měla volit optimální způsoby komunikačních kanálů k výměně informací s rodiči dětí.

Oslovení rodiče hledají informace o aktuálním dění v mateřské škole nejvíce na nástěnce a zjišťují rozhovorem s dítětem. Mateřská škola provozuje webovou stránku jako další možný informační kanál. K dispozici jsou možnosti konzultace s učitelkou. Tabulka 16 na následující straně prezentuje způsob získávání informací o aktuálním dění v mateřské škole.

Tabulka 16: Zdroj informací o aktuálním dění dle preference rodičů

Možnosti	Počet odpovědí	Relativní odpovědi
Nástěnka	92	35%
Rozhovor s dítětem	82	31%
Rozhovor s učitelkou	44	17%
Webová stránka třídy	37	14%
Informace získávám od jiných rodičů	9	3%
Celkem	264	100%

Zdroj: Eva Žatková

Největší skupina sleduje nástěnku a to ve 35% případů. Rozhovorem s dítětem získává informace 31 % rodičů. Rozhovor s učitelkou představuje 17% respondentských odpovědí. Dalším zdrojem informací - v zastoupení 14% odpovědí respondentů – je webová stránka třídy. Nejmenší skupinu tvoří 3% odpovědí, které označily jako zdroj jiné rodiče. Ze získaných dat vyplývá, že učitelský sbor by měl věnovat pozornost

nástěnkám. Pomoci by jim k tomu mohl názor rodičů na „ideální nástěnku každé třídy MŠ“, který je shrnut do tabulky 17 .

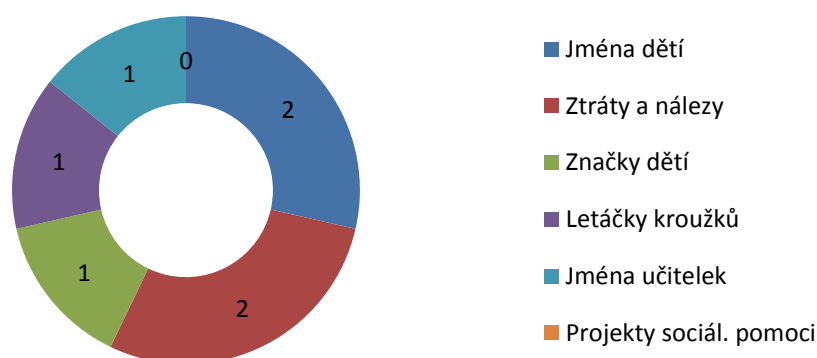
Tabulka 17: Obsah ideální nástěnky každé třídy v MŠ

Složky nástěnky	Počty odpovědí	Podíl odpovědí k celkovému počtu
Povinné dokumenty	100	19,34%
Aktuální básničky, říkadla, písně – stručné názvy	28	5,42%
Charakteristika třídy /motto/	83	16,05%
Název třídy	100	19,34%
Přehled budoucích akcí	100	19,34%
Aktuální básničky, říkadla, písně – plné znění	52	10,06%
Jídelníček	46	8,90%
Jiné	8	1,55%
Celkem	517	100,00%

Zdroj: Eva Žatková

Každý z rodičů na „ideální nástěnce“ uvidí rád název třídy, přehled budoucích akcí. K povinným dokumentům bych spíše viděla respekt rodičů, že musí být přístupné. Skupina 83 rodičů je názoru, že nástěnka má obsahovat charakteristiku třídy /motto/. Necelá polovina (46%) rodičů označila zájem o jídelníček. Zajímavé je porovnání odpovědí na aktuální básničky, říkadla, písně. Aktuálně jsou na nástěnkách tříd stručné názvy a stejně ideálně to vidí 28 rodičů. Z dat vystupuje zájem o plném znění básní, písní a říkadel, což prezentuje 52 odpovědí rodičů. Básničky ovšem 20 zbývajících rodičů do sta oslovených vůbec v odpovědi neoznačilo. Lze se pouze domnívat, že jde o rodiče, jež získávají informace o dění rozhovorem se svými dětmi. Osm odpovědí bylo „jiných“ a označuje názory na další složky nástěnky. Jednotlivé možnosti vystihuje následující obrázek 10.

Obrázek 10: Další složky nástěnky

Zdroj: Eva Žatková

Mateřská škola dosud neorganizovala žádný odborný seminář pro rodičovskou veřejnost. Odpovědi rodičů naznačují převážně kladný postoj k tomu, aby mateřská škola byla organizátorem setkání na osvětu prevence řeči. Výsledek šetření dokládá tabulka 18.

Tabulka 18: MŠ jako organizátor setkání na osvětu prevence řeči z pohledu rodičů

Možnosti	Odpovědi	Relativní odpovědi v %
ANO	92	92
NE	8	8
Celkem	100	100

Zdroj: Eva Žatková

V souvislosti se zájmem o návrh krátkých rituálů a nejčtenější odpovědi formou setkání rodičů a dětí považují za úkol k zamyšlení se nad uskutečněním prvního setkání na logopedickou osvětu.

Mateřská škola věnuje prostor účasti rodičů s dětmi formou dílniček na Velikonoce, oslavám na počest čarodějnic, pasování předškoláků na školáky, uspávání broučků a dílničky Vánoce.

7 ZÁVĚRY Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Z výzkumného šetření vyplynulo, že danou mateřskou školu navštěvuje značná část dětí, které denně stráví pobytem v předškolním zařízení šest a více hodin. Provoz mateřské školy umožňuje díky provozní době dokonce desetihodinovou docházku, kterou dle pedagogů naštěstí nikdo nevyužívá plně. Myslím, že vzhledem k věku docházejících dětí je to rozumné. S tímto trendem se domnívám, že je žádoucí umožnit rodičům a dětem společné setkání k získání náhledu na logopedickou prevenci.

Rodiče dětí dané mateřské školy považují za informované a jejich zájmu o vývoj řeči si cením. Hledají informace především na internetu, třetina sáhne i po tištěné literatuře. Z nepřeberného množství nových titulů ovšem laik moudrý nebývá a osvětová činnost mateřské školy by se mohla rozvinout právě v oblasti nabídky zapůjčení knih. Smyslem je předat nepoučenému rodiči srozumitelnou a dostupnou literaturu.

S kladným postojem k organizaci semináře, jež oslovení rodiče projevili, může mateřská škola prohlubovat a rozšiřovat spolupráci s rodiči všech dětí. Dosud jsou zavedena screeningová vyšetření předškolních dětí a rodičům je v rámci závěrečného shrnutí speciální pedagožkou nabídnuto několik programů pro předškoláky. Domnívám se, že rodiče by se měli naučit systematicky dítě rozvíjet i dříve. Tlak dnešní společnosti a shon přináší do rodin neklid. Najde se značné množství rodičů, kteří zavedené rituály drží z pocitu nutnosti. Pro děti by rituál měl být relaxací, příjemným prožitkem k pochopení sociálních vazeb, blízkosti rodinného krbu a s projevem citové podpory. Ovšem s nervozitou, že už dítě má spát, se takový poklidný rituál rodiči vzdaluje. Denní čtení pohádky před spaním je předmětem různých výzkumů a ukazuje se, že rodiče volí raději media. Mezi oslovenými rodiči se upadající trend neprojevil, ale odchylkou může být rozdíl mezi pojmem pravidelný a denní. Kdybychom blíže zjišťovali, zda je pravidelný rituál denní rituálem, mohl by se klesající trend rovněž projevit.

Nejčastější zdrojem informací je pro oslovené rodiče nástěnka. Pedagogický sbor by se měl na obsah zaměřit. Dalším cenným zdrojem je pro rodiče dítě, se kterým si o dění v mateřské škole povídají. Z toho cítuji, že mateřská škola nabízí dětem mnoho prožitků, o které se dítě chce podělit. Odraz spokojeného dítě se projevuje ve spokojeném rodiči a vzájemné ochotě ke spolupráci s mateřskou školou.

Seminář v duchu vzájemné ochoty ke spolupráci rodiny a mateřské školy může přinést další cenné náměty. Mezi rodiči dětí navštěvujících danou mateřskou školu se najde řada profesí, které by mohli s různou osvětovou činností nabídnout další témata, například osvěta zdravé životosprávy, duševní hygieny nebo prevence očkováním. Je možné, že takový přístup stmeluje i rodiče.

S podobným přístupem podporujeme i soudržnost pedagogického kolektivu. Nabízíme rozhled, poznat rodiče i v jiném kontaktu než je pouhé předání dětí. Z pořádaných rukodělných setkání nejednou vzešel obdiv k práci učitele od rodičů s připomínkami.

7.1 Návrh řešení

Získaná data z dotazníkového šetření mi byla podkladem pro můj návrh na doporučení možností, jak udržet nebo rozvíjet úroveň informovanosti rodičů a sestavit materiál pro rodiče s náhledem na možnosti rozvoje řeči v rodinném prostředí.

Rodiče mají zájem o osvětovou činnost. Řešením je vytvořit příležitost a uspořádat seminář pro rodiče a jejich děti. Jeho prostřednictvím by získali praktické tipy, jak komunikační dovednosti svých potomků podporovat, na co se zaměřit, čeho se vyvarovat. Cenným hostem by mohla být speciální pedagožka z PPP.

O samostatný tištěný materiál rodiče neprojevili zájem. Formou krátkého přehledu činností je vhodný k doplnění semináře nebo pro leták na budoucí setkání. Materiál může sloužit i jako informační zdroj o činnosti MŠ.

Péče o nástěnku, kam rodiče často nahlíží, je další řešení pro udržení dobré úrovně. Současně obsahuje přehled budoucích akcí – divadlo, cvičení apod. Ačkoliv prostor na nástěnkách není velký, doporučila bych přiložit plný text básniček a písniček, které se děti učí. Rodiči tím odpadne ztrátový čas vyhledáváním na internetu a vznikne prostor pro uplatnění rodinných rituálů, které rozvoj řeči podporují.

Vytvořený materiál je součástí příloh 1 - 3 této bakalářské práce.

ZÁVĚR

Teoretická část tvoří přehled logopedické prevence a jejích složek a seznamuje s profesí logopedického asistenta ve školství. Praktická část seznamuje s výsledky dotazníkového šetření a hodnotí povědomí rodičů o logopedické prevenci v mateřské škole. Součástí bakalářské práce je materiál s návrhy činností pro rodinnou logopedickou prevenci. Přílohu tvoří popis obsahu kurzu pro logopedické asistentky, kterého se autorka zúčastnila.

Cíl práce ve směru zjištění aktuální úrovně informovanosti rodičů o logopedické prevenci v mateřské škole byl naplněn. Úroveň informovanosti je velmi dobrá a s projeveným zájem rodičů o setkání k osvětové činnosti odhaduji vzrůstající tendenci.

Materiál s návrhy činností pro rozvoj komunikačních dovedností má rodiči poskytnout vhled. Přináší různorodé náměty, aby bylo možné utvořit si představu, co vše lze u dítěte podporovat hravou činností. V šetření se neprojevil oproti mému očekávání velký zájem o tištěný materiál nápadů, přesto jej považuji za cenný pro podklad k semináři pro rodiče. Může být výchozím materiálem pro seznamování s činností.

SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

BERANOVÁ, Zuzana. *Učíme se správně mluvit: logopedické hry a hrátky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0257-6.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

DOLEJŠÍ, Pavel. *Jak se naučit správně vyslovovat: populárně naučná příručka pro rodiče dětí s vadami výslovnosti: metodický návod, jak postupovat při výuce výslovnosti a při odstraňování vad výslovnosti*. 2. vyd. Humpolec: JAS, 2003, 98 s. ISBN 80-864-8023-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. 1.vyd. Praha: Svoboda, 1988. Členská knihnice (Svoboda).

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2005. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-736-7056-9.

LECHTA, Viktor a Ivan JEDLIČKA. *Terapie narušené komunikační schopnosti: diagnostika, ošetření a prevence patlavosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Obory speciální pedagogiky. ISBN 80-717-8961-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-085-5.

PAVLOVÁ-ZAHÁLKOVÁ, Anna. a kol. *Prevence poruch řeči*. Vyd. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. Knižnice speciální pedagogiky.

PLICKOVÁ, Ilustrovala Edita a Text Marie TETOUROVÁ. *Abeceda chytrých dětí: za pohádkou s námi letí, až obrátíš list, naučíš se číst*. 1. (upr.) vyd. Praha: Axióma, 2005. ISBN 80-857-8870-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-717-8029-4.

SINDELAR, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vyd. 4. Překlad Věra Pokorná. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-262-1.

SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: K praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí: logopedické hříčky*. 2. Praha: ArchArt, 1995. ISBN 80-901-5000-4.

SOVÁK, Miloš. Logopedie předškolního věku. Praha: SNP, 1984.

SOVÁK, Miloš. Logopedie – metodika a didaktika. Praha: SNP, 1987.

ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie: diagnostika, ošetření a prevence patlavosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. Obory speciální pedagogiky. ISBN 80-717-8546-6.

ŠTĚPÁN, Josef a Petr PETRÁŠ. *Logopedie v praxi: metodická příručka*. Vyd. 1. Praha: Septima, 1995. ISBN 80-858-0161-2.

ŠTĚPÁN, Josef. *LOGOPEDIE Listy pro nácvik výslovnosti*. První vydání. Olomouc: Agentura Rubico, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7346-172-0.

TOMICKÁ, Václava. *Orientační logopedické vyšetření*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2004. ISBN 80-708-3808-6.

VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

VYŠTEJN, Jan. *Dítě a jeho řeč: diagnostika, ošetření a prevence patlavosti*. Vyd. 1. Praha: Baroko, 1995. Obory speciální pedagogiky. ISBN 80-856-4225-5.

ZELINKOVÁ, Olga, Vlasta ŠMARDOVÁ a Jiří MAREŠ. *Dyslexie v předškolním věku?: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-7367-321-5.

Elektronické zdroje

KOLESOVÁ, Eva. *Logoped Online* [online]. Praha, 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.logopedonline.cz/kestazeni.html>

Metodické doporučení k zabezpečení logopedické péče ve školství, MŠMT. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-k-zabezpeceni-logopedicke-pece-ve>

Národní institut pro další vzdělávání - NIDV - Detailní informace o vzdělávacím programu. *Národní institut pro další vzdělávání - NIDV* [online]. 2006 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.nidv.cz/aplikace/prihlasovani/kurzy_prihlasit.php?id_kurzu=48966&operace=detail

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s. [cit. 2016-01-31]. ISBN 80-87000-00-5.

ŠINDELKOVÁ, Taťána. Logopedie ve školce 2. část - praxe. *Metodický portál: Články* [online]. 04. 12. 2008, [cit. 2016-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/2813/LOGOPEDIE-VE-SKOLCE-2-CAST---PRAXE.html>>. ISSN 1802-4785.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Materiál pro rodiče 1
2. Pracovní list
3. Materiál pro rodiče 2
4. Dotazník
5. Program kurzu pořádaného NIDV – „Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství“

MATERIÁL PRO RODIČE 1

„Hrajeme si se zvířátky“

Motivace

„Děti za chvíli budeme poslouchat zvuky, v klidu si najděte místo na koberci a zkuste si co nejvíce zapamatovat.“ /dětem pouštím zvuky domácích zvířat/.

„Tak děti, co jsme slyšeli?“ – „ano, zvířátka jako pes, kočka, kohout... Pustím zvuky znovu, abyste si co nejvíce zapamatovali“

„Děti, kdo mi poví, kde asi jsme?“ ... někde na dvorku, na vesnici, na farmě...
„Správně, je pravda, že nejvíce těchto zvířat uslyšíme někde na vesnici nebo farmě“.

„Venkov voní krásně. V létě voní seno, okolo kvetou ovocné stromy, stačí nastražit nos a oči. Kdo chce, chodí v travě bos. Cestou po vesnici potkáme kočky, kohouta, kozy, ovce, možná krocana. Zamíříme k rozkvetlé louce. Možná se povožíme na koni nebo oslovi.“

Dechové cvičení

1. varianta

Děti zkusíme přivonět k senu – nádech, výdech - pffff

Na dvorku jsme našli peříčka. Dáme si každý jedno do dlaně a lehce foukáme. Peříčko se nám jen vrtí. Přidáme na síle a peříčko nám z ruky uletí – foukáme dopředu. Zkusíme ještě fouknout nahoru a do strany – vpravo, vlevo. Děti a nyní dáme všechna peříčka k sobě. Co největší silou do nich společně foukneme. Pozor pořádný nádech a „fou“.

Můžeme zapojit hru a závodit, kdo své peříčko co nejdříve dofouká do cíle. Podpoříme hrubou motoriku, když budeme foukat peříčko před sebou a plazit se za ním.

2. varianta dechového cvičení je spojení s výtvarnou činností. Děti namotivujeme při poslouchání při zavřených očích.

Děti, zavřete oči, v klidu dýchejte. Hluboký nádech, výdech. Dýcháme mělce a klidně. Kolem bzučí včelky a voní luční kvítí. Sedíte na louce. Kolem Vás voní pampelišky, nad hlavou vám září slunce na modré obloze. V dálce vidíte rudý vlčí mák. Děti, pomalu se probouzejte a otevřete oči. Jak jste se cítili? Nyní si tu vaši představu půjdeme přenést na papír. Připravila jsem na stolečky vodovky, vodu a brčka. Dneska uděláme foukaný obrázek a bude z barev, které jste zachytili v našem letním snu.

Děti na čtvrtky foukají barvami, spojují je dle fantazie do sebe. Po zaschnutí se můžeme k obrázkům vrátit a každý může povědět, co se mu nejvíce líbilo. Nebo naopak, kdy se cítil nepříjemně (myšleno při našem uvádění do letního snu či probouzení nebo při výtvarném ztvárnění).

Motorika mluvidel

Cítím se příjemně, usmívám se.

Usmát se jako sluníčko – široký úsměv.

Šlápla jsem na dvoře do louže.

Zamračit se jako mráček, celý obličej –

ústa, čelo.

Napodobuji psa, vyplazuje jazyk.

Vyplazujeme jazyk. A můžeme dýchat, jako že je mu v létě horko a tím se ochlazuje.

Zahrajeme si na kočičku.

Olíznout se jako kočička, zkusíme pít jako kočička.

U rybníka vidíme žábu, má pusku jako balónek.

Nafouknout obě tváře ropucha. A můžeme prstem propíchnout tvářičky. Nafoukneme žabku znova a střídáme bouličku vpravo, vlevo.

A jak dělá rybička?

Našpulíme rty jako kapr a vypustíme

bublínku.

A teď na nás kouká z kamene ještěrka.

Vypláznout jazyk a kmitat do stran.

Teď zkusíme hada.

Dáme zuby na sebe a syčíme...SSS.

Zkusíme klopýtat jako koníček.

Hřbet jazyka k hornímu patru a mlasknout.

/KLO, KLO/.

Zkusíme ještě, jak koník odfrkne.

/PFF, PFF/.

To nám to šlo. Pošleme si vzájemně

Našpulit pusu do kroužku a poslat pusinku.

pusinku.

Ještě pochválíme naše zoubky, pohladíme.

Otevřená ústa, jazyk jezdí po horních a dolních zubech.

A protože se nám to moc dobře dařilo,

„O, O, O, to se povedlo.“

tak se pochválíme...

Hlasové cvičení

Děti našpulíme pusinku, jako když chceme jíst švestku a řekneme O, O, O, O. Děti, jako když se divíme. Můžeme si i povzdychat Och, och...

Zkusíme spojit do slabik mo, po, ko, lo, to, do, no, apod.

Zkuste po mě opakovat slova: Ola, Ota, motto, loto, kolo, toto, táto, mámo, motá, molo, okolo

Děti, teď si natrénujeme otevírání pusinek na „no, no, no“. Budu hrát melodii známé písničky /případně pustím melodii z CD/ a zazpíváme si ji na NO... /Ovčáci čtveráci/. Můžeme přidávat další známé melodie na další slabiky...

Sluchové vnímání a fonemický sluch

Zkusíme si i krátké věty s vytleskáváním:

O, O, O, to se povedlo! Ota jede na kole. Kolo jelo okolo. Ota volá táto! Ola volá mámo!

„Co je to?“ (Ukazujeme obrázky zvířat, které jsme naposlouchali při motivaci. Děti rytmizují vytleskáváním.)

O-SEL, KO-NĚ, KO-ZA, KOČ-KA, KRO-CAN, OV-CE, KO-HOUT

Můžeme přiřazovat i obrázky dle zvuků zvířat. Nebo přidávat další zvuky zvířat – nejen domácích.

FONEMATICKÝ SLUCH

Děti budeme nyní rozlišovat slova. Pokud budou stejná, uděláme krok dopředu. Pokud budou odlišná, stojíme na místě.

NOS – NOS, NOS – BOS, NOC – MOC, BOS – KOS, OKO – KOLO, OKO – OKOLO, KOLO – MOLO, KOS – KOS, LOS – LOS, LOS – LOSOS, KOKO – KOKOS, KO – KOKO, MASO – LASO, KOSA – KOZA, VOSA – VOSA...

Děti a teď uděláme změnu. Já řeknu slovo a vy se pokusíte ho změnit, aby bylo jiné...

VZOR: LOS děti řeknou NOS

KOLO děti vymyslí MOLO

Hry pro rozvoj slovní zásoby a automatizaci hlásky

Děti, znáte nějaká jména začínající na „O“? Zahrajeme si hru na jména.

Děti společně: Jak se jmenuješ? A budeme vymýšlet jména na O.

Vzor: Jak se jmenuješ? Jmenuju se Ola. – Odpověď celou vytleskáme. Kolikrát jsme tleskli?

Jmenuju se Ota /Olga, Oskar, Oto, Ondra, Olina, Olinka, Otík, Oldřich, Olda, Oldík, Oliver, Oldřiška, Oleg, Oxana, Otylka.../

„Jaká známe slova na O?“ Zahrajeme si hru na pravdu. Děti se pohybují volně po vymezeném prostoru herny. Pokud řeknu slovo na O, děti přiběhnou k paní učitelce, pokud začíná na jiné písmenko, tak si sednou na bobek. Pokud se stane, že se některé dítě splete, snažíme se vyhláskovat celé slovo a zdůraznit O.

VZOR: Jsem zvíře a jsme O – Osel. - děti přiběhnou k učitelce

Jsem zvíře a jsem O – Orel. - děti opět přiběhnou

Jsem zvíře a jsem K – Koza. - děti sednou na bobek.

Jsem kůň a mám O – Ocas. - děti přiběhnou

Jsem zelenina a jsem O – Okurka....

Básničky

Sova houká po lese:

„HOU, HOU, bojte se.“

My se sovy nebojíme,
protože my v noci spíme.

S – O – V – A

Okolo dvorečku,

Okolo dvoru,

kočka a kocourek

honí se spolu.

Ona ho volala,

že na něj počká,

potom mu utekla,

falešná kočka.

K - O - Č - K - A

Kdo to, Oto, kdo to je?
Kdo mi nedá pokoje?
Oto, Oto, kdo je to?
Máma, ty můj popleto.

O – T – O

Pracovní listy s obrázky označuji jako přílohu 2. Vybarvi ten, který začíná na O červeně. Obrázek, který končí na O, vybarvíme modře. U obrázku jsou písmenka. Písmenko O je zobrazené na začátku řádku a na dvojlistu je možné jen odpozorovat a podle toho vybrat obrázky. Zároveň je vhodné procvičit sluchovou analýzu a syntézu těchto slov.

Pro zafixování tvaru můžeme tvarovat písmenka z drátků, smirkového papíru, sametu.

Malování oválku – písmene O – do písku, do krupičky.

Skládat písmeno z víček od PET lahví.

Obrázek 13: Prstová říkanka KOČIČKA

<p>Kočka</p> <p>Kočka mňouká, kolem se kouká, na nás se dívá, ouškama kývá. Kočko, mňoukej, kolem se koukej, na nás se dívej, ouškama kývej.</p>	<p>(Ukazovák a malíček se vztyčí, koneček palce se spojí s konečky prsteníku a prostředníku; ruka se otáčí ze strany na stranu, potom se malíček a ukazovák několikrát ohnou a narovnají. Opakuje se. - Lze vystřídat ruce.)</p>
---	--

Zdroj: František Synek⁴

⁴SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

Taktilně-kinetické vnímání a prostorová orientace

„Chodíme okolo O“

Vezmeme dlouhý provaz /nebo kus silnější vlny, švihadlo/ a položíme na koberci do tvaru písmene O. A to tak, aby děti měly prostor pohybovat se po tomto tvaru v kruhu. S rukama v upažení /a pokud možno na boso/ chodí po špičkách po vytvořené linii. Snaží se udržet směr i rovnováhu.

Nadřazené pojmy x podřazené pojmy

Kartičky se slovy OVOCE, OBCHODY, OBUV, OBLEČENÍ

Děti vyjmenovávají, co patří do jednotlivých skupin

OVOCE – jablka, švestky, banán...

OBLEČENÍ – kalhoty, sukně, svetr...

OBCHODY – potraviny, drogerie, obuv, zelenina...

OBUV – sandály, holínky, bačkory, pantofle, kozačky...

GRAFOMOTORIKA

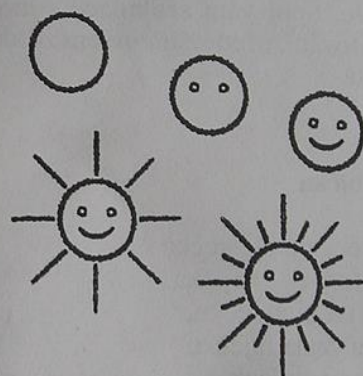
Kresba sluníčka /obměna/

Bábo, bábo, babičko,
namaluj mi sluníčko.
Sluníčko má očka,
jak nějaká kočka.
Vesele se usmívá
a tiše si povídá:
Svítím, svítím na domy,
posvítím i na stromy,

Sluníčko

Podívej se, babičko,
namaluj sluníčko.
Sluníčko má očka
jak nějaká kočka.
Vesele se usmívá
a tiše si povídá:
Svítím, svítím na domy,
posvítím i na stromy,
svítím také kotěti —
ale nejvíc pro děti.

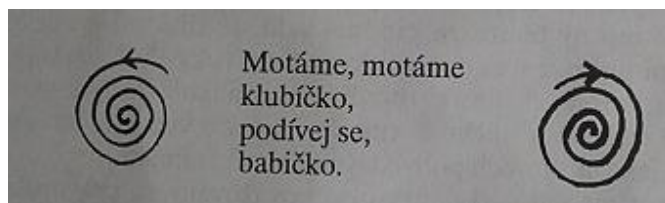
Obrázek 14: SLUNÍČKO⁵

⁵ SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

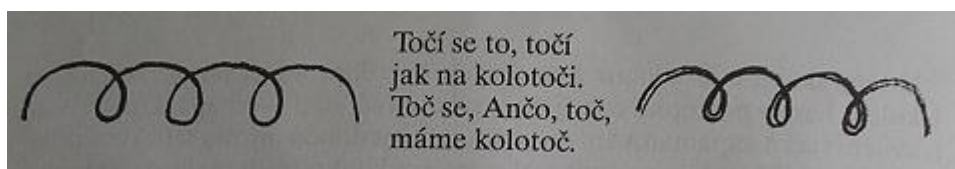
svítím také kotěti,
ale nejvíc pro děti.

Obrázek 15: KLUBÍČKA⁶

Obměna: Motám, motám klubíčko, pro tebe má matičko.

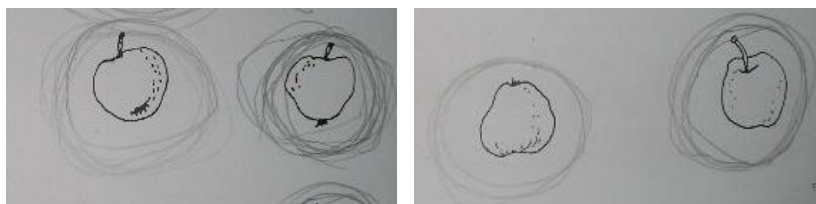
Obrázek 16: Smyčky⁷

Cvik pro uvolnění zápěstí. Kroužíme kolem jablíčka, nemusíme přesně držet první stopy a při tom říkáme:

Obrázek 17: KOLEČKA

Koulelo se, koulelo,
Červené jablíčko.
Komu ty se dostaneš,
má zlatá Ančičko.

Zdroj: Eva Žatková

⁶ SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

⁷ SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

Hrubá motorika

Cvičení s PET lahvemi. Rozvíjí hrubou motoriku, soustředěnost, pomáhá uvědomování si pravolevé orientace. Ke cvičení je třeba dvou malých prázdných PET lahví od minerálky, limonády. Cvičení doprovázíme básničkou.

Obrázek 18

Dítě se posadí na zem. Rozkročí nohy. PET lahve drží obouřuč.

Provedení:

Před tělem se dotýkáme lahvemi úzkým /víčky/

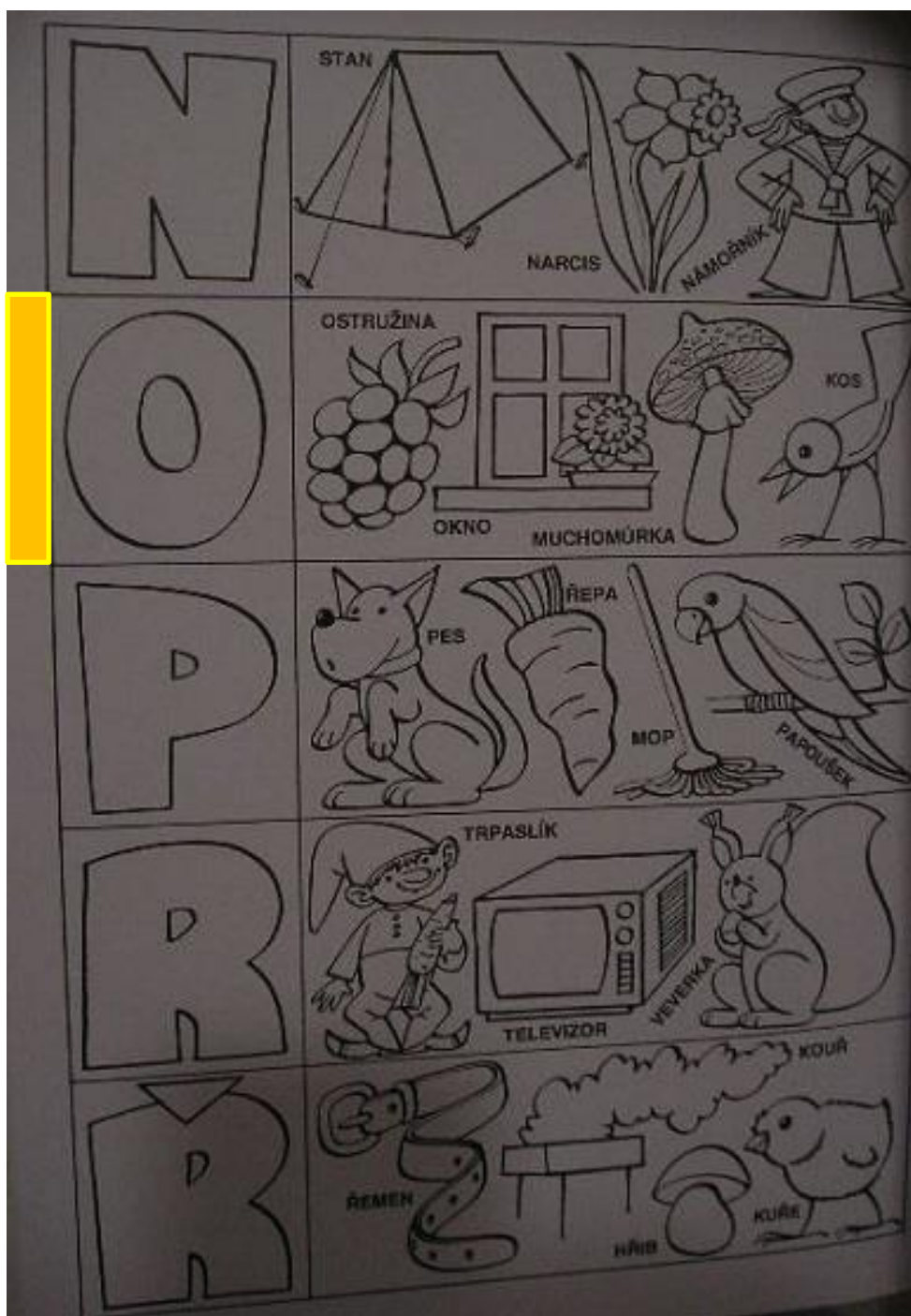
*Tonono, tonono, tonony,
dotkneme se hlavami.*

*Tonono, tonono, tonona,
dna se taky srazila.*

... širokým koncem /dno.

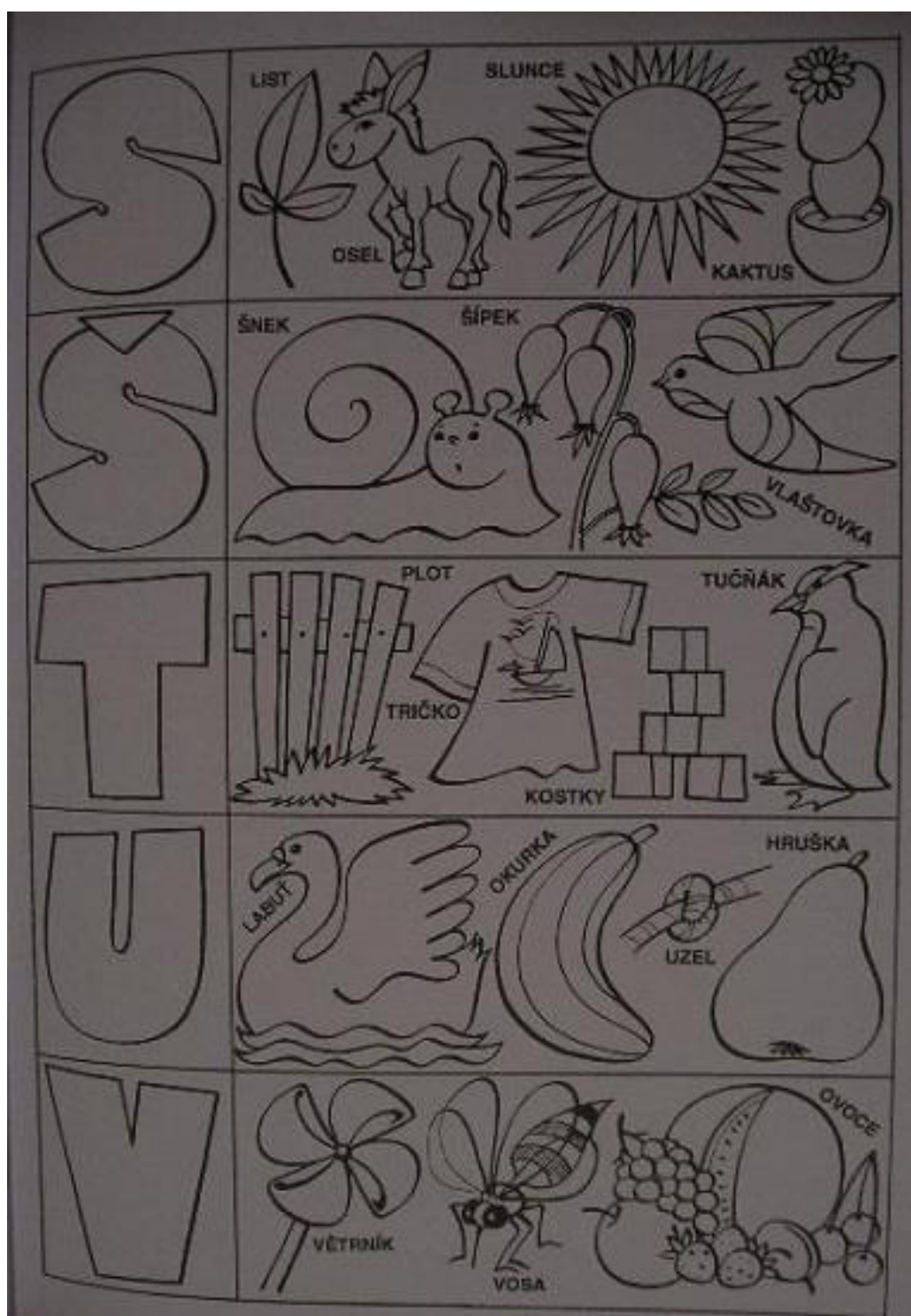
Zdroj: materiál získán v PPP Klatovy, říkadlo upraveno Eva Žatková

Obrázek 19 – námět pracovního listu

Zdroj: Edita Plicková⁸

⁸ PLICKOVÁ, Edita a Marie TETOUROVÁ. *Abeceda chytrých dětí za pohádkou s námi letí: až obrátíš list, naučíš se číst*. 1. (upr.) vyd. Praha: Axióma, 2000. ISBN 80-857-8870-5.

Obrázek 20 – námět pracovního listu

Zdroj: Edita Plicková⁹

⁹ PLICKOVÁ, Edita a Marie TETOUROVÁ. *Abeceda chytrých dětí za pohádkou s námi letí: až obrátíš list, naučíš se číst*. 1. (upr.) vyd. Praha: Axióma, 2000. ISBN 80-857-8870-5.

„Podzimní logohrátky – RODINNÁ JAZYKOVÁ CHVILKA“

DRAKU, DRAKU

Vhodné pro podzim /eventuálně lze i obměnit pro čas karnevalů/, rozvíjíme verbální a neverbální komunikaci. Procvičujeme motoriku mluvidel, rozvíjíme dramatizaci, hrubou motoriku pohybovou hrou, jemnou motoriku doprovodnými gesty.

Pomůcky pro dramatizaci: papírové korunky pro princezny, papírové ocasy pro draky /v období karnevalu ručně vyrobené dračí škrabošky/, vystřižený zoubek

Podzimní období – pouštění draků – podzimní tematika, tvoření. V tomto případě může jít o podzimní náladu a počasí a nasměrovat dítě ke společnému vyrobení / pouštění draka ve větru...

Následuje rozdýchání ve stoje. Rodič dítěti předvádí – nádech, výdech. Výdech je hluboký až do úplného uvolnění celého těla, předklonu, spadnutí rukou k zemi. Poté se dítě s rodičem chytne za ruce a společně dělají totéž, při nádechu zvednou ruce nad hlavu a při výdechu se uvolní až k zemi.

Přidáme do výdechu i samohlásky. Při výdechu společně „vyfukujeme“ jednotlivé samohlásky a, e, i, o, u až kam jim stačí dech.

Obličejová rozcvička – každý papírový drak může mít jinou náladu. Hrajeme si s výrazem obličeje. Zaměříme se na špulení rtů, vyplazování jazyka, bouličky ve tvářích, krčení nosu a dítě opakuje. Tím rozhybeme mluvidla. Poté si zahrajeme na **“největší škleb”**. Ukázka grimasy třeba jako po sněžení kyselého citronu.

Hlavní částí je nová báseň o drakovi. Jde o rozhovor mezi drakem a princeznou.

DRAKU, DRAKU

Princezna: **Draku, draku, ty jsi vážně drak?** *Vytvoříme před ústy hlásnou troubu z rukou.*

Drak: **Hudry, hudry, je to tak!** *Ruce v bok a přikyvujeme hlavou.*

<i>Princezna:</i>	A máš zuby dračí?	<i>Ukazujeme vystřižený papírový zoubek.</i>
<i>Drak:</i>	Mám dva a to mi stačí!	<i>Ukazujeme na prstech dva a dupneme si!</i>
<i>Princezna:</i>	A co těmi zuby jíš?	<i>Hladíme bříško krouživě.</i>
<i>Drak:</i>	Princezen mám plnou spíž!	<i>Ukážeme rukama velikou spíž.</i>
<i>Princezna:</i>	Ach ty lháři, každý to ví...	Nakrčíme ramena a prstíkem děláme "tytyty".
	Že jsi jenom papírový!	Radostně vyhodíme papírový zoubek vzhůru..

/karneval = pohádkový, plyšový.../

Cílem je naučit se novou báseň a poté si ji zdramatizovat s rekvizitou. Princezna má papírovou korunku a drak zase papírový ocas /kolem času karnevalu můžeme obměnit za dračí škrabošku/. Při dramatizaci pracujeme se silou hlasu, hrubostí x jemností a gesty, vytleskáváme rytmus dle slabik.

Na závěr bude následovat **uvolnění v lehu** třeba zase v kruhu, nohy směřují k sobě a my představujeme paprsky slábnoucího podzimního sluníčka. Zavřeme oči a klidně posloucháme ticho, nádech, výdech, uvolnění rukou a nohou...

Další z podzimních námětů - DRAK

Malování draka s říkankou

Jde o jakýsi návod¹⁰, jak vykouzlit na papír malovaného draka...

DRAK

Mračí se tu, mračí,

*Malujeme obloučky jako když se pusa
mračí.*

dvě semena dračí.

*Do spodku obloučku větší tečky jako dračí
semena.*

Schováme je pod stříšku,

Nad nimi uděláme stříšky.

přidáme pár oříšků,

Malujeme nosní dírky.

potom velké jelito

Jelito je jako pusa.

a vyryjeme koryto.

*Spodní díl papírového draka /doplnění
kosočtverce/.*

Pak na šňůrku od špičky

Malujeme od spodní špičky vlnovku.

navážeme mašličky,

Namalujeme mašličky,

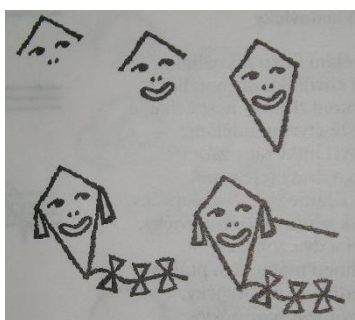
pentle do uší,

dvě pentle do uší.

ať mu to sluší.

Už je tady drak, co létá do oblak...

Obrázek 21: Malovaný drak ¹¹

¹⁰SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

¹¹ SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí : [logopedické hříčky]*. 2. vyd. Praha: ArchArt, 1995, 31 s. ISBN 80-901-5000-4.

PODZIMNÍ SKLIZEŇ – “BYLA JEDNA BABKA...”

O podzimu (o sklizni ovoce, zeleniny...)

Pomůcky: šátek, jablko /případně obrázky ovoce, zeleniny/

Trénink paměti, rozvoj slovní zásoby:

Na rozehrání našich mozkových závitů si zahrajeme **hru na prodavače**.

Smyslem je vymyslet co nejvíce slov.

U mladších dětí si můžeme připravit předem a vytvořit obrázky, které si děti vylosují ze šátku a při vyřknutí si své ovoce dají před sebe....

Lidové říkadlo “Byla jedna babka”. Nejdříve využijeme předchozí rekvizitu, kterou je šátek a seznámíme dítě s “Byla jedna babka”... Každé dítě nám může předvést uvazování šátku obrazně... Když zvládneme, přidáme další verše.

Byla jedna babka,	<i>Předvádíme uvazování šátku kolem hlavy.</i>
prodávala jabka,	<i>Obrátíme ruce dlaněmi nahoru a obracíme do stran.</i>
za dřevý groš,	<i>Spojíme ukazováček s palcem a vytvoříme kukátko /jako díru/.</i>
prodala jich koš.	<i>Spojíme ruce do kruhu před tělem a zobrazujeme veliký koš.</i>

PODZIM NA POLI – “BĚŽÍ MYŠKA PO STRNIŠTI”

Ke sklizni patří i strniště na poli... Tak se naučíme jednu z dalších krátkých básniček.

Běží myška po strništi,	<i>Děti běhají po prostoru.</i>
dvě myšátka za ní piští.	<i>Tleskáme do rytmu rukama s kolébavým krokem.</i>
Nad nimi se sklání mrak,	<i>Stojíme a ukazujeme krouživým pohybem celých rukou veliký mrak.</i>

kaboní se jako drak. *Mračíme se a rukama tajemně houpeme.*
Vítr houpe větve stromů, *Nakláníme se horní částí trupu a rukama jako ve větru,*
poběžíme rychle domů, *utíkáme na místě,*
schováme se v bezpečí, *sbalíme se v podřepu – ruce jako stříšku nad hlavou,*
u maminky v náruči. *stojíme a houpeme náručí jako miminko.*

Protahovací cviky – “Na kočičku”

Ve stoje provádíme klidný nádech, výdech. Protáhneme si i záda. Jdeme na všechny 4 na kolena a ukazujeme kočičku. Vykulíme hřbet s nádechem a s výdechem jdeme do prohnutí zad. Protáhneme jednu tlapku přední, druhou přední, poté střídavě zadní a pro nácvik balance zkusíme protáhnout přední pravou a zadní levou (jakoby křížem) a vystřídáme. Po protažení se stočíme do klubíčka, hlavu přitáhnout k zemi ke kolenům.

Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče, prarodiče,

ráda bych Vás požádala o spolupráci s vyplněním dotazníku k bakalářské práci. Jsem studentkou 3. ročníku kombinovaného studia oboru Učitelství pro MŠ při JU v Českých Budějovicích.

Mým hlavním cílem je zjistit aktuální úroveň informovanosti rodičovské veřejnosti o primární logopedické prevenci v mateřské škole. Dílčí cíl sleduje postoje a očekávání rodiny k podpoře rozvoje dětí v oblasti komunikačních dovedností v mateřské škole.

Dotazník je anonymní a použiji jej výlučně pro potřeby své bakalářské práce. Věřím ve Vaši vstřícnost. Zároveň Vám děkuji za Váš cenný čas, který strávíte vyplněním dotazníku.

Eva Žatková

1) Kdy začal Váš syn/Vaše dcera navštěvovat mateřskou školu?

- Ve 2 letech Ve 3 letech Ve 4 letech
 V 5 letech V 6 letech /odklad ŠD/

2) Kolik času stráví Vaše dítě denně ve školce /průměr za týden/?

- 4 až 5 hodin denně 6 až 8 hodin denně více než 8 hodin denně

3) Vyhledal(a) jste z pozice rodiče pro svou potřebu tištěnou literaturu /knihy, brožury.../ o vývoji řeči dětí?

- Ano Ne

4) Pokud jste značil/a otázku 4 ANO, jakým způsobem jste tištěnou literaturu získal(a)?

- Nákupem Knihovní výpůjčka Zápůjčka z MŠ
 V rámci akce – seminář, beseda pro rodiče /zdarma/

5) „Informace o vývoji řeči dětí vyhledávám na internetu.“ S tvrzením:

- Souhlasím Nesouhlasím

6) Znáte pojem „Logopedická prevence“?

- Ano Ne

7) Víte, jakou formou probíhá logopedická prevence v mateřské škole, kterou Vaše dítě navštěvuje?

Je možné zvolit jednu i více odpovědí.

☐ Hry	☐ Zraková a pozornostní cvičení
☐ Vlastní řečový projev	☐ Zpěv a dramatizace
☐ Grafomotorika /kresba/	☐ Poslech
☐ Oromotorická a artikulační cvičení	☐ Konverzace
☐ Opravování vadné výslovnosti učitelkou	

8) Provádí pedagog logopedickou prevenci v předškolním zařízení, které navštěvuje Vaše dítě?

- Ano Ne. Nevím

9) Je učitelka Vašeho dítěte osobou se správným mluvním vzorem?

- Ano
- Ne. Pokud ne, prosím, uveďte důvod:

.....

10) Podpora správného rozvoje řeči dětí v navštěvované MŠ je uskutečňována prostřednictvím těchto činností:

Je možné zvolit jednu i více odpovědí.

☐ Dětské pořady v TV	☐ Dechová a artikulační cvičení
☐ Básničky, říkadla, písničky	☐ Rytmizace, skládání a rozkládání slov
☐ Divadlo, loutky, maňásci	☐ Rozhovor s dítětem
☐ Pohádky čtené, vyprávěné	☐ Pracovní listy
☐ Vzdělávací aplikace v počítači, tabletu, mobilu	
☐ Volný přístup k dětské literatuře - knihy, dětské časopisy	
☐ Jiné, prosím uveďte.....	

11) Kde hledáte informace o aktuálním dění v MŠ?

- Nástěnka
- Webová stránka třídy
- Rozhovor s dítětem
- Rozhovor s učitelkou
- Informace získávám od jiných rodičů

12) Jak podle Vás obsahuje ideální nástěnka každé třídy v MŠ?

Je možné zvolit jednu i více odpovědí.

☐ Přehled budoucích akcí	☐ Školní řád
☐ Aktuální básničky – stručné názvy	☐ Jídelníček.
☐ Školní vzdělávací program MŠ	☐ Název třídy
☐ Aktuální básničky – včetně plného znění	
☐ Charakteristika třídy - motto	
☐ Jiné, prosím uveďte.....	

13) Měla by Vaše mateřská škola organizovat pro rodiče setkání /seminář, besedu/ na osvětu prevence řeči?

- Ano Ne

14) Jaký pravidelný rituál máte zavedený k podpoře rozvoje komunikačních dovedností Vašeho dítěte? Prosím vyberte, případně napište vlastní

Je možné zvolit jednu i více odpovědí.

☐ Pohádka před spaním	☐ Společné čtení, prohlížení knih
☐ Společenské hry	☐ Řídky
☐ Rozhovor s dítětem	☐ Rodinná návštěva divadla
☐ Pracovní listy	☐ Společné zpívání
☐ Žádný pravidelný rituál	
☐ Jiný rituál, prosím uveďte.....	

15) „Rád/a bych získal/a návrhy na krátké rituály k cvičení rozvoje řeči, myšlení“.

Uveďte, zda s tvrzením:

- Souhlasíte Nesouhlasíte

16) V případě zájmu o návrhy krátkých rituálů k rozvoji řeči a myšlení prosím, uveďte nejpreferovanější formu:

Je možné zvolit jednu odpověď.

☐ Setkání rodičů a dětí v MŠ	☐ Individuální rozhovor s učitelkou
☐ Odkaz na internetové zdroje	☐ Seznam s tištěnou literaturou
☐ Tištěný materiál nápadů	

Příloha NIDV - Kurz „Logopedický asistent – primární logopedická prevence ve školství“

Kurz, který jsem absolvovala na přelomu roku 2014/2015, byl akreditován MŠMT a zajištěn Národním institutem vzdělávání dospělých (NIDV), krajským střediskem v Plzni. NIDV zajišťuje tyto kurzy i pro další krajská střediska a není jedinou institucí, kde lze odbornou způsobilost získat. Dalšími institucemi jsou např. Služba škol Mladá Boleslav /www.sskolemb.cz/, DYSCENTRUM Strakonice /www.dyscentrum-strakonice.cz/, INFRA /www.infracz.cz/.

Vzdělávací program je obvykle dělen do modulů. Uvádím konkrétní obsah vzdělávacího programu, který jsem absolvovala.

Modul č. 1 se věnoval systému logopedické péče. Jedná se o seznámení s organizací logopedické péče v jednotlivých resortech, nutnou kvalifikací pracovníků v daných oblastech. Podrobněji systém logopedické péče ve školství – speciálně pedagogická centra, pedagogicko – psychologické poradny, kde se péči věnují kvalifikovaní logopedi. Ve školství se rovněž uplatní logopedičtí asistenti, včetně absolventů daného kurzu. Podrobně věnována pozornost kompetencím logopedického asistenta podle Čl. IV písmene c) Metodického doporučení MŠMT k zabezpečení logopedické péče ve školství č. j. 14 712/2009 – 61.

Modul č. 2 účastníky kurzu seznámí s úvodem do ontogenetického vývoje řeči. Kromě vývoje řeči věnuje pozornost procesu osvojování řeči a jazyka, nahlíží do anatomie mluvních orgánů. Zmiňuje hlasovou hygienu a její zásady a charakterizuje české hlásky.

V Modulu č. 3 účastníci kurzu získávají přehled o narušené komunikační schopnosti, členění vad řeči. Obsahem je i orientační logopedické vyšetření a práce s dítětem s NKS. Do modulu je zahrnuta i organizace logopedické prevence v činnosti školy a povinná dokumentace.

Modul č. 4 je nejobsáhlejší z teoretické týdenní části. Je dělen do dvou částí. První se jmenuje „Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností v pedagogické praxi“. Jde o praktickou metodologii s blokem pro kolektivní činnosti a blokem s individuálními

činnosti. Druhá část „Společná výchova řeči dětí a rodičů“ účastníkům umožňuje získat praktické a osvědčené náměty, jak nenásilně včleňovat rodiče do spolupráce při výchově řeči jejich dětí. Součástí jsou i vazby na souvztažné funkce hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky, vnímání a rozlišování zvuků, fonémů, rytmu, prostorové a časové orientace, orientace v tělesném schématu.

Modulem č. 5 je pedagogická praxe. V této sekci jsem využila možnosti vybrat si mateřskou školu, kde vedoucí učitelka měla odbornou způsobilost. Rozsah praxe byl 20 hodin a cílem bylo využít získané vědomosti a dovednosti z teoretické části a aplikovat je do přímé práce s dětmi. Během praxe jsem se rovněž seznámila s dokumenty, které paní učitelce sloužili pro sledování posunu ve vývoji řeči dětí. Závěrem bylo zpracovat seminární práci s činnostmi, kterou každý z účastníků prezentovat před komisí v závěrečném **Modulu č. 6**. Pokud neměl některý účastník kurzu možnost domluvení vykonání praxe v rámci místa výkonu práce z důvodu „odborné způsobilosti kouče“, pak pořadatel kurzu zajistil praxi v některém zařízení v místě – tj. Plzni.

Modul č. 6 zahrnoval prezentaci závěrečné práce. Závěrečná práce byla zadána pro jednotlivce a každá z účastnic měla přidělené písmenko z abecedy. Osobně jsem dostala samohlásku „o“. Zpracování jsem měla možnost konzultovat během praxe s logopedickou asistentkou – učitelkou mateřské školky, kde jsem svou logopedickou praxi ke kurzu absolvovala. Závěrečná komise byla tříčlenná. Kromě své prezentace jsem slyšela další dvě kolegyně se svými nápady. Styl závěrečné obhajoby považuji za přínosný, praktické zkušenosti kolegyně mi mohly být dalším cenným zdrojem nápadů. Završením bylo slavnostní předání osvědčení.

Kurz byl v rozsahu 64 hodin vyučovacích hodin. Úspěšný absolvent získal osvědčení.

Na absolvovaný kurz NIDV pořádá navazující polodenní kurzy, kde si absolventi kurzů předávají své praktické rady, nápady. Ten jsem zatím nenavštívila.

Celý popis programu, z něho jsem čerpala, je k dispozici i elektronicky na adrese www.nidv.cz v sekci programová nabídka pod kurzem s označením „Logopedický asistent – Primární logopedická prevence ve školství“.